

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

У ЗАПИТАННЯХ

І ВІДПОВІДЯХ

ПОСІБНИК ДЛЯ СУДДІВ

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

У ЗАПИТАННЯХ

І ВІДПОВІДЯХ

ПОСІБНИК ДЛЯ СУДДІВ

Київ – 2017

Запобігання корупції у запитаннях і відповідях: посібник для суддів. К.: Ваіте, 2017. – 146 с.

Рекомендовано до друку Науково-методичною радою Національної школи суддів України (протокол № 3 від 01.08.2017).

Колектив авторів:

Шаповалова О. А., Трофімова Л. В., Здебський О. С. (розділ 1), **Шаповалова О. А., Трофімова Л. В., Медведєв К. В.** (розділ 2), **Шаповалова О. А., Тиханський О. Б., Герус Ю. А.** (розділ 3), **Шаповалова О. А., Трофімова Л. В.** (розділ 4), **Шаповалова О. А., Андрійцьо В. Д., Луньова О. Г.** (розділ 5)

Рецензенти:

Яновська Олександра Григорівна, суддя Верховного Суду, доктор юридичних наук, професор **Ахтирська Наталія Миколаївна**, головний науковий співробітник Національної школи суддів України, доцент кафедри правосуддя Київського Національного університету імені Тараса Шевченка, кандидат юридичних наук

Редакційна колегія:

Шаповалова О. А., начальник відділу підготовки викладачів (тренерів) - радник Національної школи суддів України, суддя Верховного Суду України у відставці, кандидат юридичних наук, заслужений юрист України

Беца Н. О., національний менеджер програми верховенства права і прав людини Координатора проектів ОБСЄ в Україні

Мюзерг А. С., менеджер проектів у сфері верховенства права і прав людини Координатора проектів ОБСЄ в Україні

ISBN 755 752 5227

У посібнику у формі запитань і відповідей надається огляд міжнародного та національного антикорупційного законодавства, висвітлюються механізми запобігання корупційним правопорушенням та правопорушенням, пов'язаним з корупцією, розглядаються питання електронного декларування та моніторингу способу життя, окремі аспекти відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією тощо. Посібник має практичну спрямованість і покликаний надати допомогу суддям та кандидатам на посаду судді у підвищенні власного рівня антикорупційної культури та у застосуванні норм антикорупційного законодавства.

Ця публікація розроблена та видана у межах проекту «Розробка стандартизованих програм підготовки суддів» Координатора проектів ОБСЄ в Україні у співпраці з Національною школою суддів України.

Усі права захищені. Зміст цієї публікації можна безкоштовно копіювати та використовувати для освітніх та інших некомерційних цілей за умови посилання на джерело інформації.

ОБСЄ Організація з безпеки та співробітництва в Європі
Координатор проектів в Україні

© Координатор проектів ОБСЄ в Україні, 2017

© Національна школа суддів України, 2017

Координатор проектів ОБСЄ в Україні не несе відповідальності за зміст та погляди, висловлені у цій публікації.

Розділ 1. Поняття корупції та суб'єктів корупційних правопорушень. Огляд антикорупційного законодавства

- Поняття та ознаки корупції.
- Поняття корупційного правопорушення та правопорушення, пов'язаного з корупцією. Відмінність.
- Суб'єкти корупційних правопорушень і правопорушень, пов'язаних з корупцією.
- Антикорупційне законодавство як підґрунтя стандартів етичної поведінки судді.

Розділ 2. Органи, відповідальні за запобігання та протидію корупції: НАЗК, НАБУ, САП. Участь громадськості у запобіганні та протидії корупції

- Національне агентство з питань запобігання корупції: статус, обсяг повноважень.
- Національне антикорупційне бюро України.
- Спеціалізована антикорупційна прокуратура.
- Участь громадськості в заходах щодо запобігання корупції.
- Викривач. Державний захист прав викривачів та членів їхніх сімей. Форми повідомлення про злочин.

Розділ 3. Механізми запобігання корупційним правопорушенням та правопорушенням, пов'язаним з корупцією

- Конфлікт інтересів (потенційний, реальний). Поняття, запобігання, врегулювання, обмеження доступу до інформації. Самовідводи, розкриття інформації.
- Пріоритет інтересів.
- Близькі особи. Обмеження спільної роботи близьких осіб.
- Суміщення, сумісництво, можливість поєднання з роботою судді. Корпоративні права.

Розділ 4. Електронне декларування. Моніторинг способу життя

- Податкова адреса (місце проживання). Електронне декларування. Доходи / видатки дітей. Декларування кредитів / фінансових зобов'язань. Обов'язок декларування подарунків, об'єктів нерухомості, цінного рухомого майна, об'єктів права власності, спільної сумісної / часткової власності. Контроль своєчасності та правильності декларацій. Виправлення помилок у декларації.
- Повідомлення про зміни майнового стану, строк повідомлення.
- Моніторинг способу життя.
- Обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища.
- Обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування.

Розділ 5. Окремі аспекти відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією

- Відповідальність за правопорушення, пов'язані з корупцією. Відповідальність за порушення вимог фінансового контролю
- Проблемні питання застосування статей 21, 22 Кодексу України про адміністративні правопорушення за правопорушення, пов'язані з корупцією.
- Відповідальність за статтю 366-1 Кримінального кодексу України, порядок застосування.
- Недопустимість застосування за корупційні злочини ст. 69, 75, 79 Кримінального кодексу України.
- Відповідальність юридичних осіб згідно зі ст. 65 Закону України «Про запобігання корупції».
- Право на відшкодування. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією. Ст. 68 Закону України «Про запобігання корупції».
- Особливості ведення Реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення або правопорушення, пов'язані з корупцією.
- Органи, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією.

Розділ 1.

Поняття корупції та суб'єктів корупційних правопорушень.

Огляд антикорупційного законодавства

- Поняття та ознаки корупції.
- Поняття корупційного правопорушення та правопорушення, пов'язаного з корупцією. Відмінність.
- Суб'єкти корупційних правопорушень і правопорушень, пов'язаних з корупцією.
- Антикорупційне законодавство як підґрунтя стандартів етичної поведінки судді.

1.1.

Що включає в себе поняття корупції згідно з національним законодавством?

Корупція – використання особою, яка відповідно до ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції»¹ належить до суб'єктів корупційних правопорушень, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей.

Мета такого використання:

- одержання неправомірної вигоди;
- прийняття такої вигоди;
- прийняття обіцянки / пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб;
- обіцянка / пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей.

*Ст. 1 Закону України
«Про запобігання корупції»*

1.2.

Як визначається поняття корупції у міжнародних правових актах?

У резолюції «Практичні заходи боротьби з корупцією»,² поширеній на VIII Конгресі ООН із запобігання злочинності (Гавана, 1990), **корупцію** визначено як «порушення етичного (морального), дисциплінарного, адміністративного, кримінального характеру, що виявляється у протизаконному використанні свого службового становища суб'єктом корупційної діяльності».

*Резолюція економічної та соціальної
Ради ООН «Практичні заходи боротьби з
корупцією» 1990/23 від 24 травня 1990 року*

Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією³ від 4 листопада 1999 року тлумачить **корупцію** як «прямі чи опосередковані вимагання, пропонування, дачу або одержання хабара чи будь-якої іншої неправомірної вигоди або можливості її отримання, що порушують належне виконання будь-якого обов'язку особою, яка отримує хабара, неправомірну вигоду чи можливість мати таку вигоду, або поведінку такої особи».

*Ст. 2 Цивільної конвенції
про боротьбу з корупцією*

1.3.

Які ознаки корупційного правопорушення?

- вчиняється суб'єктом, визначеним у ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» або іншою особою, з метою схилити особу, визначену у ст. 3 Закону, до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей;
- вчинення з використанням службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей;
- полягає в отриманні неправомірної вигоди або прийнятті її обіцянки / пропозиції для себе чи інших осіб;
- або в обіцянці / пропозиції чи наданні неправомірної вигоди особі, зазначеній у ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», або на її вимогу іншим фізичним особам;
- тягне за собою відповідальність, передбачену законом.

1.4. У чому полягає відмінність корупційного правопорушення від правопорушення, пов'язаного з корупцією?

Корупційне правопорушення – діяння, що містить ознаки **корупції**, вчинене особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність.

Правопорушення, пов'язане з корупцією – діяння, що **не містить ознак корупції**, але порушує встановлені Законом України «Про запобігання корупції» вимоги, заборони та обмеження, вчинене особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність.

*Ст. 1 Закону України
«Про запобігання корупції»*

1.5. Що таке корупційний ризик?

Корупційний ризик – імовірність того, що відбудеться подія корупційного правопорушення чи правопорушення, пов'язаного з корупцією, яка негативно вплине на досягнення органом влади визначених цілей та завдань.

Рішення НАЗК від 2 грудня 2016 року № 126⁴

1.6. Що таке оцінка корупційних ризиків?

Це процес визначення, аналізу та безпосереднього оцінювання корупційного ризику.

Методологія оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади⁵

1.7. Як здійснюється оцінка корупційних ризиків?

Оцінка корупційних ризиків проводиться у межах підготовки антикорупційної програми органу влади або під час її періодичного перегляду.

Методологія оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади

1.8. Хто належить до суб'єктів корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією?

- особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;
- особи, які прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;
- особи, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків у юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми, а також інші особи, які не є службовими особами та які виконують роботу або

надають послуги відповідно до договору з підприємством, установою, організацією у передбачених Законом випадках;

- кандидати у народні депутати України, зареєстровані у порядку, встановленому Законом України «Про вибори народних депутатів України», кандидати на пост Президента України, зареєстровані у порядку, встановленому Законом України «Про вибори Президента України», кандидати в депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, міських, районних у містах, сільських, селищних рад, кандидати на посади сільських, селищних, міських голів та старост;
- окремі фізичні особи.

*Ч. 1 ст. 3 Закону України
«Про запобігання корупції»*

1.9.

Які особи належать до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування?

- а) Президент України, Голова Верховної Ради України, його Перший заступник та заступник, Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр України, віце-прем'єр-міністри України, міністри, інші керівники центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України, та їх заступники, Голова Служби безпеки України, Генеральний прокурор, Голова Національного банку України, Голова та інші члени Рахункової палати, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Голова Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим;
- б) народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати місцевих рад, сільські, селищні, міські голови;
- в) державні службовці, посадові особи місцевого самоврядування;

г) військові посадові особи Збройних Сил України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та інших утворених відповідно до законів військових формувань, крім військовослужбовців строкової військової служби, курсантів вищих військових навчальних закладів, курсантів вищих навчальних закладів, які мають у своєму складі військові інститути, курсантів факультетів, кафедр та відділень військової підготовки;

г) судді, судді Конституційного Суду України, Голова, заступник Голови, члени, інспектори Вищої ради правосуддя, посадові особи секретаріату Вищої ради правосуддя, Голова, заступник Голови, члени, інспектори Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, посадові особи секретаріату цієї Комісії, посадові особи Державної судової адміністрації України, присяжні (під час виконання ними обов'язків у суді);

д) особи рядового і начальницького складу державної кримінально-виконавчої служби, податкової міліції, особи начальницького складу органів та підрозділів цивільного захисту, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України;

е) посадові та службові особи органів прокуратури, Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, дипломатичної служби, державної лісової охорони, державної охорони природно-заповідного фонду, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної податкової політики та державної політики у сфері державної митної справи;

є) члени Національного агентства з питань запобігання корупції;

ж) члени Центральної виборчої комісії;

з) поліцейські;

и) посадові та службові особи інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим;

і) члени державних колегіальних органів.

*П. 1 ч. 1 ст. 3 Закону України
«Про запобігання корупції»*

1.10. Які особи прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування?

а) посадові особи юридичних осіб публічного права, які не зазначені у п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону, особи, які входять до складу наглядової ради державного банку, державного підприємства або державної організації, що має на меті одержання прибутку;

б) особи, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги (аудитори, нотаріуси, приватні виконавці, оцінювачі, а також експерти, арбітражні керуючі, незалежні посередники, члени трудового арбітражу, третейські судді під час виконання ними цих функцій, інші особи, визначені законом);

в) представники громадських об'єднань, наукових установ, навчальних закладів, експерти відповідної кваліфікації, інші особи, які входять до складу конкурсних комісій, утворених відповідно до Закону України «Про державну службу», Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування», Громадської ради доброчесності, утвореної відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів», громадських рад, рад громадського контролю, що утворені при державних органах та беруть участь у підготовці рішень з кадрових питань, підготовці, моніторингу, оцінюванні виконання антикорупційних програм, і при цьому не є особами, зазначеними у пункті 1, підпункті «а» пункту 2 частини першої цієї статті.

*П. 2 ч. 1 ст. 3 Закону України
«Про запобігання корупції»*

1.11. Які фізичні особи можуть бути визнані суб'єктами корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією?

- які отримують кошти, майно в межах реалізації в Україні програм (проектів) технічної або іншої, в тому числі безповоротної, допомоги у сфері запобігання, протидії корупції (як безпосередньо, так і через третіх осіб або будь-яким іншим способом, передбаченим відповідною програмою (проектом));
- які систематично, протягом року, виконують роботи, надають послуги щодо імплементації стандартів у сфері антикорупційної політики, моніторингу антикорупційної політики в Україні, підготовки пропозицій з питань формування, реалізації такої політики, – якщо фінансування (оплата) таких робіт, послуг здійснюється безпосередньо або через третіх осіб за рахунок технічної або іншої, в тому числі безповоротної, допомоги у сфері запобігання, протидії корупції;
- які є керівниками або входять до складу вищого органу управління, інших органів управління громадських об'єднань, інших непідприємницьких товариств, що здійснюють діяльність, пов'язану із запобіганням, протидією корупції, імплементацією стандартів у сфері антикорупційної політики, моніторингом антикорупційної політики в Україні, підготовкою пропозицій з питань формування, реалізації такої політики, та/або беруть участь, залучаються до здійснення заходів, пов'язаних із запобіганням, протидією корупції.

*П. 5 ч. 1 ст. 3 Закону України
«Про запобігання корупції»*

1.12. Як визначено публічну, державну службу згідно із законодавством України?

Публічна служба – діяльність на державних політичних посадах, у державних колегіальних органах, професійна діяльність суддів, прокурорів, військова служба, альтернативна (невійськова) служба, інша державна служба, патронатна служба в державних органах, служба в органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування

П. 17 ч. 1 ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України⁶

Державна служба – це публічна, професійна, політично неупереджена діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави, зокрема щодо:

- 1) аналізу державної політики на загальнодержавному, галузевому і регіональному рівнях та підготовки пропозицій стосовно її формування, у тому числі розроблення та проведення експертизи проектів програм, концепцій, стратегій, проектів законів та інших нормативно-правових актів, проектів міжнародних договорів;
- 2) забезпечення реалізації державної політики, виконання загальнодержавних, галузевих і регіональних програм, виконання законів та інших нормативно-правових актів;
- 3) забезпечення надання доступних і якісних адміністративних послуг;
- 4) здійснення державного нагляду та контролю за дотриманням законодавства;
- 5) управління державними фінансовими ресурсами, майном та контроль за їхнім використанням;
- 6) управління персоналом державних органів;
- 7) реалізації інших повноважень державного органу, визначених законодавством.

Ч. 1 ст. 1 Закону України «Про державну службу»⁷

1.13. Хто такий державний службовець?

Державний службовець – це громадянин України, який займає посаду державної служби в органі державної влади, іншому державному органі, його апараті (секретаріаті) (далі – державний орган), одержує заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету та здійснює встановлені для цієї посади повноваження, безпосередньо пов'язані з виконанням завдань і функцій такого державного органу, а також дотримується принципів державної служби.

*Ч. 2 ст. 1 Закону України
«Про державну службу»*

1.14. Що таке політична неупередженість?

Це – принцип державної служби. Політична неупередженість – недопущення впливу політичних поглядів на дії та рішення державного службовця, а також утримання від демонстрації свого ставлення до політичних партій, демонстрації власних політичних поглядів під час виконання посадових обов'язків.

*П. 8 ч. 1 ст. 4 Закону України
«Про державну службу»*

1.15. Які складові політичної неупередженості?

Державний службовець повинен неупереджено виконувати законні накази (розпорядження), доручення керівників, незалежно від їх партійної приналежності та своїх політичних переконань. Державний службовець не має права демонструвати свої політичні погляди та вчиняти інші дії або бездіяльність, що у будь-який спосіб можуть засвідчити його особливе став-

лення до політичних партій і негативно вплинути на імідж державного органу та довіру до влади або становити загрозу для конституційного ладу, територіальної цілісності і національної безпеки, для здоров'я та прав і свобод інших людей.

Державний службовець не має права:

- 1) бути членом політичної партії, якщо такий державний службовець займає посаду державної служби категорії «А». На час державної служби на посаді категорії «А» особа зупиняє своє членство в політичній партії;
- 2) обіймати посади в керівних органах політичної партії;
- 3) суміщати державну службу із статусом депутата місцевої ради, якщо такий державний службовець займає посаду державної служби категорії «А»;
- 4) залучати, використовуючи своє службове становище, державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, працівників бюджетної сфери, інших осіб до участі у передвиборній агітації, акціях та заходах, що організовуються політичними партіями;
- 5) у будь-який інший спосіб використовувати своє службове становище в політичних цілях.

У разі реєстрації державного службовця кандидатом у депутати Центральною виборчою комісією, виборчими комісіями, сформованими (утвореними) в установленому порядку, він зобов'язаний в одноденний строк письмово повідомити про це керівника державної служби.

Державному службовцю за його заявою надається відпустка без збереження заробітної плати на час участі у виборчому процесі. Зазначена відпустка надається за рішенням керівника державної служби з дня повідомлення про участь у виборчому процесі і до дня його завершення відповідно до виборчого законодавства.

Державний службовець не має права організувати і брати участь у страйках та агітації (крім випадку, передбаченого частиною четвертою цієї статті).

Ст. 10 Закону України «Про державну службу»

1.16. Які посади відносяться до посад з високим рівнем корупційних ризиків?

1. Посада Глави Адміністрації Президента України та його заступників.
2. Посади керівників та заступників керівників структурних підрозділів у складі самостійних структурних підрозділів центрального апарату Національного банку України.
3. Посади керівників та заступників керівників самостійних структурних підрозділів територіальних управлінь Державної судової адміністрації України.
4. Посади керівників державних підприємств, установ, організацій, інших суб'єктів господарювання державної форми власності та їх заступників, призначення яких здійснюється державними органами.
5. Посади державної служби, визначені структурою державних органів, юрисдикція яких поширюється на всю територію України, у разі недоцільності утворення структурних підрозділів.
6. Посади в органах місцевого самоврядування:
  - перших заступників, заступників міських (міст обласного, республіканського в Автономній Республіці Крим, районного значення) голів, заступників сільських, селищних голів;
  - заступників голів районних, районних в містах рад;
  - секретарів міських (міст обласного, республіканського в Автономній Республіці Крим, районного значення), сільських, селищних рад;
  - керуючих справами виконавчих комітетів міських (міст – обласних центрів та міста Сімферополя, міст обласного, республіканського в Автономній Республіці Крим значення) рад;
  - голів постійних комісій з питань бюджету обласних, Київської та Севастопольської міських рад (у разі, коли вони працюють у раді на постійній основі).

Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 17.06.2016 № 2 «Про затвердження переліку посад з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків»⁸

1.17. Хто належить до службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище?

Під службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, розуміються Президент України, Прем'єр-міністр України, член Кабінету Міністрів України, перший заступник або заступник міністра, член Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Антимонопольного комітету України, Голова Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Голова Фонду державного майна України, його перший заступник або заступник, член Центральної виборчої комісії, народний депутат України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Директор Національного антикорупційного бюро України, Генеральний прокурор України, його перший заступник та заступник, Голова Національного банку України, його перший заступник та заступник, член Ради Національного банку України, Секретар Ради національної безпеки і оборони України, його перший заступник та заступник, Постійний Представник Президента України в Автономній Республіці Крим, його перший заступник та заступник, радник або помічник Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України, особи, посади яких належать до посад державної служби категорії «А» або «Б», та особи, посади яких частиною першою статті 14 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» віднесені до 1-3 категорій, а також судді, прокурори і слідчі, керівники, заступники керівників державних органів, юрисдикція яких поширюється на всю територію України, їх апаратів та самостійних структурних підрозділів, керівники, заступники керівників державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, юрисдикція яких поширюється на територію однієї або кількох областей, Автономної Республіки Крим, міст Києва або Севастополя, керівників державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, юрисдикція яких поширюється на територію одного або кількох районів, міста республікан-

ського в Автономній Республіці Крим або обласного значення, району в місті, міста районного значення, військові посадові особи вищого офіцерського складу.

*Примітка до ст. 50 Закону України
«Про запобігання корупції»*

1.18. Яким чином здійснюється формування та реалізація державної антикорупційної політики в Україні?

Шляхом створення системи запобігання корупційним проявам на основі нових засад формування та реалізації антикорупційної політики, періодичний перегляд та забезпечення відповідності актуальним корупційним викликам і загрозам. З цією метою:

- утворене Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК), яке забезпечує ефективне виконання покладених на нього функцій у сфері антикорупційної політики;
- на основі аналізу якісних даних про корупцію здійснюється формування антикорупційної політики;
- системою уповноважених органів (Верховна Рада України, Національна рада з питань антикорупційної політики при Президенті України, НАЗК) здійснюється моніторинг реалізації антикорупційної політики, що забезпечує ефективне і своєчасне коригування антикорупційної політики;
- до формування, моніторингу та реалізації антикорупційної політики активно залучається громадськість.

Державна програма щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки⁹

1.19. Як створити інструменти отримання достовірної інформації щодо кількісних та якісних показників корупції в Україні?

Шляхом затвердження загальнонаціональної методики оцінки рівня корупції відповідно до стандартів ООН.

Державна програма щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки

1.20. Як в Україні здійснюється запобігання корупції?

Забезпеченням доброчесності законодавчої, виконавчої та судової гілок влади, впровадженням ефективних антикорупційних стандартів (етичні стандарти, запобігання конфлікту інтересів, декларування майна, доходів, видатків та зобов'язань фінансового характеру, антикорупційні програми, викриття корупції, доступ до інформації тощо), створенням інституціонального забезпечення їх дотримання.

Державна програма щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки

1.21. Що таке доброчесність?

Висока моральна чистота, чесність.

Словник української мови. Академічний тлумачний словник¹⁰

Доброчесність – це необхідна морально-етична складова діяльності державного службовця, яка визначає межу і спосіб його поведінки, що базується на принципах доброго відношення до громадян та чесності у способі власного життя, виконанні своїх обов'язків та розпорядженні державними ресурсами.

С. Гула. Доброчесність як нова категорія антикорупційного законодавства: реальність та перспективи¹¹

1.22. Які завдання Національної ради з питань антикорупційної політики?

Національна рада з питань антикорупційної політики є консультативно-дорадчим органом при Президентові України.

Основними завданнями Національної ради є:

- 1) підготовка та подання Президентові України пропозицій щодо визначення, актуалізації та вдосконалення антикорупційної стратегії;
- 2) здійснення системного аналізу стану запобігання і протидії корупції в Україні, ефективності реалізації антикорупційної стратегії, заходів, що вживаються для запобігання і протидії корупції;
- 3) підготовка та надання Президентові України узгоджених пропозицій щодо поліпшення координації та взаємодії між суб'єктами, які здійснюють заходи у сфері запобігання і протидії корупції;
- 4) оцінка стану та сприяння реалізації рекомендацій Групи держав проти корупції (GRECO), Організації економічної співпраці і розвитку (ОЕСР), інших провідних міжнародних організацій щодо запобігання і протидії корупції, підвищення ефективності міжнародного співробітництва України у цій сфері;

5) сприяння науково-методичному забезпеченню з питань запобігання і протидії корупції.

Указ Президента України від 14.10.2014 № 808/2014 «Про Національну раду з питань антикорупційної політики»¹²

1.23. Які основні міжнародні документи є складовою частиною національного законодавства щодо протидії корупції?

- Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції (підписана 31.10.2003, ратифікована 18.10.2006, набрала чинності для України 01.01.2010)¹³;
- Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (підписана 27.01.1999, ратифікована 18.10.2006, набрала чинності для України 01.03.2010)¹⁴;
- Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією (підписана 04.11.1999, ратифікована 16.03.2005, набрала чинності для України 01.01.2006).

1.24. Що визначено цілями Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції та які основні питання регламентуються цією Конвенцією?

Цілями Конвенції визначено:

- сприяння вжиттю й посиленню заходів, спрямованих на більш ефективне й дієве запобігання корупції та боротьбу з нею;
- заохочення, сприяння та підтримка міжнародного співробітництва й технічної допомоги в запобіганні корупції та в боротьбі з нею, зокрема в поверненні активів;

- заохочення чесності, відповідальності й належного управління громадськими справами й державним майном.

Цією Конвенцією регламентуються такі питання:

- щодо органів із запобігання та протидії корупції (стаття 6);
- кодексу поведінки державних посадових осіб (стаття 8);
- створення належних систем закупівель й управління державними фінансами (стаття 9);
- забезпечення прийняття процедур та правил, які дозволяють членам суспільства отримувати інформацію щодо державного управління (стаття 10);
- заходів щодо зміцнення чесності й невідчужуваності представників судової влади та запобігання розповсюдження корупції серед них (стаття 11);
- вжиття заходів, спрямованих на недопущення відмивання коштів (стаття 14);
- визначення кримінально караних діянь, пов'язаних з корупцією (стаття 15).

1.25. У чому полягає небезпека корупції згідно з Кримінальною конвенцією про боротьбу з корупцією?

У Конвенції наголошується на тому, що корупція загрожує правопорядку, демократії та правам людини, руйнує належне управління, чесність та соціальну справедливість, перешкоджає конкуренції та економічному розвитку, загрожує стабільності демократичних інститутів і моральним засадам суспільства.

1.26. З якою метою була прийнята Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією та які питання врегульовані цією Конвенцією?

Конвенція була прийнята з метою:

- активізації співробітництва між державами, що підписали цю Конвенцію;
- здійснення у невідкладному порядку спільної кримінальної політики, спрямованої на захист суспільства від корупції, включаючи ухвалення відповідних нормативно-правових актів і вжиття превентивних заходів;
- ефективної боротьби із корупцією, яка вимагає розширення, активізації та поліпшення міжнародного співробітництва у кримінальних справах.

Конвенцією врегульовані питання щодо:

- вжиття кожною з держав – сторін Конвенції заходів із запобігання дачі та одержання хабара національним державним посадовим особам, членам національних представницьких органів (статті 2, 3, 4);
- хабарництва іноземних державних посадових осіб, членів іноземних представницьких органів, посадових осіб міжнародних організацій, членів міжнародних парламентських асамблей (статті 5, 6, 9, 10);
- хабарництва суддів і посадових осіб міжнародних судів (стаття 11); дачі та одержання хабара у приватному секторі (статті 7, 8);
- зловживання впливом (стаття 12);
- відмивання доходів, отриманих від злочинів, пов'язаних із корупцією (стаття 13), а також відповідальності юридичних осіб (стаття 18).

1.27. Які питання протидії корупції розкриваються у Цивільній конвенції про боротьбу з корупцією?

У цій Конвенції надається визначення корупції (стаття 2); встановлюється право на порушення судової справи з метою отримання компенсації за заподіяну шкоду внаслідок корупційної дії чи невжиття розумних заходів для запобігання вчиненню корупційної дії (стаття 3); визначаються умови компенсації за заподіяну шкоду (стаття 4); передбачається обов'язок встановлення у внутрішньому законодавстві поняття «контрибутивної вини» (стаття 6); визначається строк позовної давності для компенсації заподіяної шкоди (стаття 7).

1.28. Що таке ГРЕКО (GRECO)?

ГРЕКО (GRECO) – це об'єднання групи держав проти корупції, орган Ради Європи з антикорупційного моніторингу. У зв'язку з набуттям для України чинності Цивільної конвенції Ради Європи (далі – РЄ) про боротьбу з корупцією Україна стала сороковим членом ГРЕКО (GRECO). На цей час ГРЕКО (GRECO) об'єднує 49 держав-учасниць (крім членів РЄ, також США та Білорусь). Починаючи із серпня 2010 р. всі члени РЄ є також членами GRECO. Головна мета – допомога країнам-учасникам у боротьбі з корупцією. ГРЕКО (GRECO) встановлює антикорупційні стандарти до діяльності держави та контролює відповідність практики цим стандартам, допомагає виявити недоліки в національній антикорупційній політиці та пропонує необхідні законодавчі, інституційні чи оперативні заходи, надає майданчик для обміну найкращими рішеннями в галузі викриття й запобігання корупції¹⁵.

1.29. Де знайти оціночні звіти ГРЕКО (GRECO) щодо стану корупції в Україні?

Оціночні звіти ГРЕКО (GRECO) щодо стану корупції в Україні розміщуються на офіційному сайті Міністерства юстиції України та на офіційному сайті GRECO.

1.30. Які рекомендації надавала ГРЕКО (GRECO) щодо суддів?

GRECO надало рекомендації великій кількості держав-членів щодо запровадження механізму з конфіденційного консультування з питань етики та доброчесності суддів під час здійснення судьями своїх повноважень.

1.31. Які висновки Консультативної ради європейських суддів (КРЕС) суддя має знати у контексті напрямків антикорупційної політики?

Висновок КРЕС № 1 (2001) про стандарти незалежності судової влади та незмінюваність суддів: незалежність використовується як гарантія неупередженості. При ухваленні судових рішень щодо сторін у судовому розгляді судді повинні бути безсторонніми, **вільними від будь-яких зв'язків, прихильності чи упередження**, що впливає або може сприйматися як таке, що впливає, на здатність судді приймати незалежні рішення. У цьому випадку незалежність судової влади є втіленням загального принципу: «ніхто не може бути суддею у власній справі». Значення цього принципу виходить далеко за конкретні інтереси певної сторони у будь-якому спорі. Судова влада повинна **користуватися довірою** не тільки з боку сторін у конкретній справі, але з боку суспільства в цілому. Суддя повинен не тільки бути реально вільним від будь-якого невідповідного упередження або впливу, але

він або вона **повинні бути вільними від цього і в очах розумного спостерігача.**¹⁶

Висновок КРЕС № 2 (2001) щодо фінансування та управління судами у контексті ефективності судової влади та статті 6 Європейської конвенції з прав людини (далі – ЄКПЛ): міра, щодо якої фінансування судів вважається адекватним, не завжди залежить від того, які існують формальні процедури для консультування чи подання пропозицій судовою владою; **судова влада**, яка не завжди розглядається як окрема гілка влади у країні, **має специфічні потреби** для виконання покладених на неї завдань та збереження своєї незалежності. На жаль, економічні аспекти можуть переважати в дискусіях, що стосуються важливих структурних змін судової влади та її ефективності, судова влада та суди, як одна з необхідних гілок влади країни, мають **високий пріоритет щодо виділення ресурсів**; управління бюджетними коштами, що виділені судам, передбачає більшу відповідальність і потребує професійного підходу; важливо, щоб судді були відповідальними за всі адміністративні рішення, що безпосередньо впливають на виконання судових функцій.¹⁷

Висновок КРЕС № 3 (2002) щодо принципів та правил, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема, питання етики, **несумісної поведінки** та безсторонності: суспільна довіра та повага до судової влади є гарантіями ефективності системи правосуддя: поведінка суддів у їхній професійній діяльності, зрозуміло, розглядається громадськістю як необхідна складова довіри до судів; судді повинні виконувати свої обов'язки, **уникаючи фаворитизму** та проявів упередженості та не повинні приймати рішення, беручи до уваги щось, що **виходить за межі застосування юридичних норм**; наголошено на необхідності чіткого розмежування етики та дисципліни; судді повинні забезпечувати підтримання високого рівня професійної компетентності (п. 50). Повноваження, надані суддям, регулюються не тільки внутрішнім правом – національним волевиявленням, а й принципами міжнародного права та правосуддя, як це прийнято в сучасних демократичних суспільствах. У додатку до Висновку № 3 наведено резюме відповідей на анкети щодо етики і відповідальності у різних країнах, у т. ч. за корупцію, зловживання посадовими повноваженнями, несумісну діяльність, про імунітет суддівської посади, фаворитизм, зловживання посадою судді.¹⁸

Висновок КРЕС № 5 (2003) щодо права та практики призначення суддів до Європейського суду з прав людини: віра в цінності та прогрес, досягнутий у їхній реалізації, могли б бути поставлені під загрозу, якби їхнє застосування не вимагалось на міжнародному рівні. Об'єктивні критерії призначення судді до Європейського суду з прав людини закріплені у ст. 21 ЄКПЛ: **судді повинні мати високі моральні якості**, а також мати кваліфікацію, необхідну для призначення на високу суддівську посаду, чи бути юристами з визнаним рівнем компетентності.¹⁹

Висновок КРЕС № 6 (2004) щодо справедливого суду в розумний строк та ролі судді в судових процесах з урахуванням альтернативних засобів вирішення спорів: правова допомога повинна фінансуватися державним органом із спеціальним бюджетом з тим, щоб відповідні витрати не відносилися на операційні бюджети судів; право сторони захищати свою справу в суді особисто або через представника на свій вибір особливо підходить для спрощених судових процедур, судових справ незначного фінансового значення і справ, що стосуються прав споживачів; робота судової системи значною мірою залежить від судової інфраструктури (приміщення, обладнання, допоміжний персонал тощо); **оцінювання «якості»** системи правосуддя, наприклад, результатів роботи системи судів у цілому або кожного окремого суду чи місцевої групи судів, не варто плутати з оцінюванням професійної кваліфікації кожного окремого судді; інтересам судової влади відповідає збирання і моніторинг даних, що виконуються на регулярній основі, а також те, щоб відповідні процедури в будь-який час дозволяли внесення змін до організації судів згідно із змінами у робочому навантаженні.²⁰

Висновок КРЕС № 7 (2005) щодо «Правосуддя та суспільство» має на меті чітко продемонструвати межі того, що може система правосуддя. Судді висловлюються насамперед через свої рішення та не повинні роз'яснювати їх в пресі або робити публічні заяви в пресі щодо справ у їхньому провадженні. Було б корисно покращити контакти між судами та ЗМІ: для посилення розуміння ними своїх відповідних ролей; для інформування громадськості про характер, обсяг, обмеження та складність роботи суддів; для вправлення можливих фактичних помилок у повідомленнях про конкретні справи. Судді повинні здійснювати нагляд за роботою судових речників або працівників, відповідальних за зв'язки із пресою. Для поліпшення своїх зв'язків з

громадськістю значна кількість судових систем або окремих судів повинна запровадити програми, що допоможуть в організації: а) етичного навчання суддів, персоналу судів, юристів тощо; б) облаштування приміщень судів; в) судових процедур.²¹

Висновок КРЕС № 8 (2006) на тему «Роль суддів у захисті верховенства права та прав людини в контексті тероризму»:

- політики та засоби масової інформації (ЗМІ) повинні утримуватися від спроб тиску або нападок на суддів з перевищенням того, що може вважатися правомірною критикою;
- загрози безпеці та верховенству права, що становить тероризм, не повинні давати привід для застосування заходів, які самі по собі мають тенденцію до порушення основоположних демократичних цінностей, прав людини або принципів верховенства права;
- намагання держав запобігти тероризму призвели до криміналізації певних дій, класифікація яких як злочинів відокремлена тонкою лінією від дій, що могли б становити собою реалізацію свободи вираження поглядів або політичних свобод.

КРЕС вважає, що рішення держав про наділення суддів відповідальністю за таке розмежування робить необхідним те, щоб такі судові процеси проводилися в спокійній атмосфері. Хоча суди в демократичному суспільстві можуть та повинні враховувати точки зору інших гілок влади, вони мають окремий обов'язок розглядати необхідність та пропорційність заходів, що можуть порушувати основоположні права, гарантовані національною Конституцією або ЄКПЛ.²²

Висновок КРЕС № 9 (2006) щодо ролі національних суддів у забезпеченні ефективного застосування міжнародного та європейського права доповнює Висновок КРЕС № 4 (2003) щодо належної підготовки й підвищення кваліфікації суддів на національному та європейському рівнях. Судді є гарантами дотримання і належного застосування міжнародних та європейських договорів, сторонами яких є відповідні держави, у тому числі ЄКПЛ; корисним буде розглянути стан засобів, наявних для судді для досягнення належного застосування міжнародного та європейського права, зокрема того, що стосується прав людини. Підготовка суддів, наявність відповідної інформації та документації, а також письмових та усних перекладів є засобами досягнення цієї

мети. Централізовані послуги можуть забезпечити суддям більшу поінформованість у цих питаннях, ніж цього вимагає їхня повсякденна робота.²³

Висновок КРЕС № 10 (2007) щодо судової ради на службі суспільства (різниця між дисципліною та професійною етикою зумовлює необхідність надати суддям звіт принципів професійної етики, що має розглядатися як робочий інструмент у навчанні суддів та щоденній практиці; **рішення в дисциплінарних справах не охоплюють повний спектр правил професійної етики і не є посібником належної поведінки для суддів**, збірник принципів професійної етики повинен об'єднувати цю належну поведінку з прикладами та коментарями; залучення осіб з позасудової системи (юристів, науковців, представників громадянського суспільства, інших державних органів) до процесу вироблення етичних принципів є обґрунтованим задля **унікнення сприйняття наявності корпоративних інтересів та протекціонізму**. Хоча при цьому судді не повинні позбавлятися права самостійно визначати правила своєї професійної етики.²⁴

Висновок КРЕС № 11 (2008) щодо якості судових рішень:

- п. 21 – професійність суддів є головною гарантією високої якості судових рішень. Це вимагає високого рівня юридичної підготовки суддів згідно з принципами, визначеними КРЕС у її Висновках № 4 (2003) та № 9 (2006), а також плекання культури незалежності, етики та деонтології відповідно до Висновків № 1 (2001) та 3 (2002);
- п. 22 – для ухвалення судового рішення може виявитися необхідним не лише враховувати відповідні правові положення, а також брати до уваги неправові поняття та реалії, що стосуються контексту спору, наприклад, етичні, соціальні чи економічні міркування. Це вимагає від судді усвідомлення наявності таких міркувань при вирішенні справи;
- п. 25 – суддя повинен уміти організувати та проводити судовий процес активно й чітко. Належний хід процесу сприяє якості кінцевого продукту – ухваленого рішення;
- п. 31 – щоб бути якісним, судові рішення повинно сприйматися сторонами та суспільством у цілому як таке, що стало результатом коректного застосування юридичних правил, справедливого процесу та правильної оцінки фактів, а також як таке, що може бути ефективно реалізованим;

- п. 39 – хоча судді й мають можливість, а інколи й зобов'язані учиняти деякі дії з власної ініціативи, вони повинні давати відповідь лише на доречні доводи, здатні вплинути на вирішення спору.²⁵

Висновок КРЕС № 12 (2009) та Висновок № 4 (2009) Консультативної ради європейських прокурорів щодо взаємовідносин між суддями та прокурорами у демократичному суспільстві²⁶: для належного здійснення правосуддя важливим є дотримання загальноприйнятих **правових принципів та етичних норм** фахівцями, залученими до судового процесу. Підвищення кваліфікації, що передбачає і навчання методам управління, є і правом, і обов'язком суддів та прокурорів. Там, де це доцільно, спільне навчання суддів, прокурорів та адвокатів з тематик, що становлять спільний інтерес, може сприяти досягненню найвищої якості правосуддя.

Висновок КРЕС № 13 (2010)²⁷ щодо ролі суддів у виконанні судових рішень: ефективне виконання обов'язкового судового рішення є основоположним елементом верховенства права, необхідно **забезпечувати довіру громадськості до авторитету судової влади;** незалежність судової влади та право на справедливий судовий розгляд (ст. 6 ЄКПЛ) є марними, якщо судові рішення не виконуються; з метою забезпечення доступу до правосуддя позивачам, які не в змозі оплатити витрати на виконання, мають бути запропоновані альтернативна правова допомога або механізми фінансування (за рахунок державного фінансування або скорочення витрат); поняття «незалежний» суд, зазначене у ст. 6 ЄКПЛ, означає, що повноваження суду приймати обов'язкові рішення не може підлягати схваленню чи затвердженню і що несудовий орган, в тому числі глава держави, не можуть змінити це рішення за його змістом.

Висновок КРЕС № 15 (2012) стосовно спеціалізації суддів: **надмірне зближення** суддів, адвокатів та прокурорів під час спільних тренінгів, конференцій та зустрічей не тільки може кидати тінь на суддівську незалежність та безсторонність, а також може піддати суддів ризику таємного впливу та, як наслідок, спрямувати вирішення справи у певному руслі.²⁸

Висновок КРЕС № 16 (2013) про відносини між суддями та адвокатами: конструктивні відносини між суддями та адвокатами покращать якість та ефективність здійснення судочинства.²⁹

Висновок КРЕС № 17 (2014) щодо оцінювання діяльності суддів, якості правосуддя і поваги до незалежності судової влади: порушення етичних та професійних норм / стандартів розглядаються в процесі оцінювання практично в усіх державах-членах, де проводиться оцінювання суддів і закладені такі принципи. Усі держави-члени, які заповнювали опитувальники, розрізняли процес оцінювання і дисциплінарні заходи.³⁰

Висновок КРЕС № 18 (2015) щодо позиції судової влади та її відносин з іншими гілками влади в умовах сучасної демократії: **корупційні діяння суддів** суттєво підживляють віру громадськості в неупередженість та незалежність суду.³¹

Висновок КРЕС № 19 (2016) про роль голів судів: під час виконання своїх обов'язків голови судів повинні **стояти на сторожі незалежності та неупередженості суду й суддів**, а також діяти як захисники цих цінностей і принципів, мають **слугувати прикладом** іншим та створювати атмосферу, у якій судді могли б звертатися до них за підтримкою та допомогою при здійсненні своїх повноважень, у тому числі з питань етики та деонтології.³²

1.32. Чи належить Закон України «Про судоустрій і статус суддів» до сфери антикорупційного законодавства?

Так. Цим законом регулюються, зокрема, питання незалежності судді і зобов'язання повідомлення про втручання в його діяльність як судді (ст. 48), вимог щодо несумісності (ст. 54), дотримання правил суддівської етики та високих стандартів поведінки з метою укріплення суспільної довіри до суду, забезпечення впевненості суспільства в чесності та непідкупності суддів (ст. 56), моніторингу способу життя судді (ст. 59), повної перевірки декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, яка подається суддею (ст. 60), декларацій родинних зв'язків та декларацій доброчесності судді (ст. 61, 62).

1.33. Яким документом визначаються питання етики судді?

Питання етики суддів визначаються Кодексом суддівської етики, що затверджується з'їздом суддів України за пропозицією Ради суддів України.

Ст. 58 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»³³

1.34. Коли схвалено Кодекс суддівської етики?

Кодекс суддівської етики³⁴ затверджено рішенням XI (чергового) з'їзду суддів України від 22.02.2013.

1.35. Чи є коментар до Кодексу суддівської етики?

Так. Коментар до Кодексу суддівської етики³⁵ затверджено рішенням Ради суддів України від 04 лютого 2016 року № 1.

*Рішення Ради суддів України
№ 1 від 04.02.2016³⁶*

1.36. Чи є взаємозв'язок між Законом України «Про запобігання корупції» та Кодексом суддівської етики?

Так. Закон України «Про запобігання корупції» є правовою основою для кодексів чи стандартів професійної етики.

*Ч. 1 ст. 37 Закону України
«Про запобігання корупції»*

1.37. Який орган затверджує загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування?

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державної служби, затверджує загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.

Державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, у випадку необхідності, розробляють та забезпечують виконання галузевих кодексів чи стандартів етичної поведінки їх працівників, а також інших осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняних до них осіб, які здійснюють діяльність у сфері їхнього управління.

*Ч. 2 ст. 37 Закону України
«Про запобігання корупції»*

Розділ 2.

Органи, відповідальні за запобігання та протидію корупції: НАЗК, НАБУ, САП.

Участь громадськості у запобіганні та протидії корупції

- Національне агентство з питань запобігання корупції: статус, обсяг повноважень.
- Національне антикорупційне бюро України.
- Спеціалізована антикорупційна прокуратура.
- Участь громадськості в заходах щодо запобігання корупції.
- Викривач. Державний захист прав викривачів та членів їхніх сімей. Форми повідомлення про злочин.

2.1.

Який статус має Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК)?

НАЗК є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику.

*Ч. 1 ст. 4 Закону України
«Про запобігання корупції»*

2.2.

На чому ґрунтується діяльність НАЗК?

Діяльність НАЗК як центрального органу виконавчої влади ґрунтується на принципах верховенства права, забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина, безперервності, законності, забезпечення єдності державної політики, відкритості та прозорості, відповідальності.

Ч. 1 ст. 2 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади»³⁷

2.3.

Скільки членів входить до складу НАЗК?

Національне агентство є колегіальним органом, до складу якого входить п'ять членів.

*Ч. 1 ст. 5 Закону України
«Про запобігання корупції»*

2.4. Хто може бути членом НАЗК?

Членом НАЗК може бути громадянин України, не молодший тридцяти п'яти років, який має вищу освіту, володіє державною мовою та здатний за своїми діловими та моральними якостями, освітнім і професійним рівнем, станом здоров'я виконувати відповідні службові обов'язки.

*Ч. 2 ст. 5 Закону України
«Про запобігання корупції»*

2.5. Який порядок призначення на посаду членів НАЗК?

Члени НАЗК призначаються на посаду Кабінетом Міністрів України строком на чотири роки за результатами конкурсу. Одна і та сама особа не може обіймати цю посаду понад два строки підряд.

*Ч. 3 ст. 5 Закону України
«Про запобігання корупції»*

2.6. Який порядок зайняття посади голови НАЗК?

Голова НАЗК обирається агентством строком на 2 роки з числа його членів. Одна й та сама особа не може обіймати цю посаду два строки підряд.

*Ч. 1 ст. 6 Закону України
«Про запобігання корупції»*

2.7.

Які повноваження має голова НАЗК?

- 1) Організовує роботу НАЗК, скликає та проводить його засідання, підписує протоколи засідань та рішення НАЗК, забезпечує їх оприлюднення на офіційному веб-сайті НАЗК, організовує підготовку проекту порядку денного засідань НАЗК, який вносить на його розгляд;
- 2) координує роботу членів НАЗК, контролює роботу працівників його апарату;
- 3) призначає на посади та звільняє з посад у порядку, передбаченому законодавством про державну службу, службовців апарату НАЗК, крім керівника апарату та його заступників;
- 4) приймає на роботу та звільняє з роботи у порядку, передбаченому законодавством про працю, працівників апарату НАЗК;
- 5) присвоює службовцям НАЗК ранги державних службовців, вживає заходів заохочення, притягнення службовців апарату НАЗК до дисциплінарної відповідальності;
- 6) приймає в установленому порядку рішення про розподіл бюджетних коштів, розпорядником яких є НАЗК;
- 7) затверджує штатний розпис та кошторис НАЗК;
- 8) представляє НАЗК у відносинах із судами, іншими органами, підприємствами, установами і організаціями в Україні та за її межами, громадськістю;
- 9) скликає та проводить наради з питань, що належать до його компетенції;
- 10) у межах повноважень видає накази та доручення;
- 11) має право бути присутнім на засіданнях Верховної Ради України, її комітетів, постійних, тимчасових спеціальних та тимчасових слідчих комісій, а також брати участь з правом дорадчого голосу у засіданнях Кабінету Міністрів України, інших державних органів та органів місцевого самоврядування при розгляді питань, пов'язаних з формуванням та реалізацією антикорупційної політики;
- 12) здійснює передбачені цим Законом повноваження члена НАЗК;

13) здійснює інші повноваження відповідно до цього та інших законів.

*Ч. 2 ст. 6 Закону України
«Про запобігання корупції»*

2.8.

Які повноваження має член НАЗК?

- 1) готує питання на розгляд НАЗК, бере участь у його засіданнях та голосуванні без права утримання;
- 2) забезпечує в межах компетенції виконання рішення НАЗК;
- 3) здійснює повноваження та координує роботу структурних підрозділів апарату НАЗК відповідно до визначеного НАЗК розподілу функціональних обов'язків;
- 4) за дорученням НАЗК представляє Національне агентство у відносинах з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, фізичними та юридичними особами в Україні та за кордоном.

*Ч. 1 ст. 7 Закону України
«Про запобігання корупції»*

2.9.

Якими правами наділений член НАЗК?

Член НАЗК при здійсненні своїх повноважень має право:

- 1) ознайомлюватися з документами, які знаходяться у НАЗК;
- 2) пропонувати для включення до порядку денного засідання НАЗК питання, що належать до його компетенції;
- 3) виступати на засіданнях НАЗК, вносити пропозиції щодо питань, які розглядаються, ініціювати проведення по них голосування;

- 4) на підставі доручення НАЗК проводити перевірки з питань, які віднесено цим Законом до повноважень НАЗК;
- 5) бути присутнім на засіданнях Верховної Ради України, її комітетів, тимчасових спеціальних та тимчасових слідчих комісій, а також на засіданнях, що проводяться Кабінетом Міністрів України, у міністерствах та інших органах державної влади та органах місцевого самоврядування, стосовно розгляду питань, пов'язаних з формуванням та реалізацією антикорупційної політики;
- 6) у разі незгоди з рішенням, прийнятим НАЗК, у письмовій формі викласти свою окрему думку, яка додається до протоколу засідання НАЗК;
- 7) бути присутнім на заходах, що проводяться НАЗК.

*Ч. 2 ст. 7 Закону України
«Про запобігання корупції»*

2.10. Чи допустимо втручання з боку будь-кого у діяльність НАЗК?

Ні. Органам державної влади, органам влади Автономної Республіки Крим, органам місцевого самоврядування, їхнім посадовим і службовим особам, політичним партіям, громадським об'єднанням, іншим особам забороняється втручання у діяльність Національного агентства з виконання покладених на нього обов'язків.

*Ч. 4 ст. 9 Закону України
«Про запобігання корупції»*

2.11. Чи належить до прав НАЗК складання протоколів про адміністративні правопорушення?

Так. НАЗК наділене правом складати протоколи про адміністративні правопорушення, віднесені законом до компетенції НАЗК, застосовувати передбачені законом заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення.

*П. 121 ч. 1 ст. 12 Закону України
«Про запобігання корупції»*

2.12. Хто здійснює громадський контроль за діяльністю НАЗК?

Громадська рада при НАЗК.

*Ч. 2 ст. 14 Закону України
«Про запобігання корупції»*

2.13. Яким органом формується Громадська рада при НАЗК?

Кабінетом Міністрів України.

*Ч. 2 ст. 14 Закону України
«Про запобігання корупції»*

2.14. Яким чином формується Громадська рада при НАЗК?

За результатами конкурсу.

*Ч. 2 ст. 14 Закону України
«Про запобігання корупції»*

2.15. Яким чином відбираються кандидати до складу Громадської ради при Національному агентстві?

Шляхом рейтингового голосування делегатами громадських об'єднань на установчих зборах.

Ч. 5 Порядку організації та проведення конкурсу з формування Громадської ради при Національному агентстві з питань запобігання корупції³⁸

2.16. Чи існують обмеження для представників громадських об'єднань, які мають намір взяти участь у конкурсному відборі до складу Громадської ради при НАЗК?

Так. Громадське об'єднання може запропонувати для участі в установчих зборах лише одного делегата громадського об'єднання та одного кандидата до складу Громадської ради. При цьому одна і та сама особа не може бути одно-

часно делегатом громадського об'єднання та кандидатом до складу Громадської ради.

Ч. 8 Порядку організації та проведення конкурсу з формування Громадської ради при Національному агентстві з питань запобігання корупції

2.17. Скільки членів обирається до Громадської ради при НАЗК?

Громадська рада при Національному агентстві формується з **15 осіб**.

Ч. 2 ст. 14 Закону України «Про запобігання корупції»

2.18. Кого може бути обрано до складу Громадської ради при НАЗК?

Зареєстровані в установленому порядку громадські об'єднання, які є юридичними особами, та провадять діяльність за напрямом запобігання корупції не менш як 2 роки.

Ч. 8 Порядку організації та проведення конкурсу з формування Громадської ради при Національному агентстві з питань запобігання корупції

2.19. Як здійснюється громадська антикорупційна експертиза проектів нормативних актів?

З цією метою доцільно пройти навчання з питань запобігання (протидії) корупції, скориставшись допомогою науково-освітніх центрів, що досліджують корупцію. Варто використовувати методологію, розроблену Громадською організацією «Українське юридичне товариство» з метою створення умов для ефективного виявлення й усунення корупціогенних факторів у нормативно-правових актах та проектах нормативно-правових актів. Необхідно врахувати, що одним із завдань Національної ради з питань антикорупційної політики як консультативно-дорадчого органу при Президентіві України є сприяння науково-методичному забезпеченню з питань запобігання і протидії корупції.

2.20. Які права надаються Національному антикорупційному бюро України (далі – НАБУ) та його працівникам?

НАБУ та його працівникам для виконання покладених на них обов'язків надається право:

- 1) заводити оперативно-розшукові справи на підставі постанови, що затверджується начальником відповідного підрозділу НАБУ, та здійснювати на підставах і в порядку, установлених законом, гласні та негласні оперативно-розшукові заходи;
- 2) за рішенням Директора НАБУ, погодженим з прокурором, витребувати від інших правоохоронних органів оперативно-розшукові справи та кримінальні провадження, що стосуються кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності НАБУ, та інших кримінальних правопорушень, які не відносяться до його підслідності, але можуть бути використані з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності;

3) витребувати за рішенням керівника структурного підрозділу НАБУ та одержувати в установленому законом порядку від інших правоохоронних та державних органів, органів місцевого самоврядування інформацію, необхідну для виконання обов'язків НАБУ, у тому числі відомості про майно, доходи, видатки, фінансові зобов'язання осіб, які ними декларуються у встановленому законом порядку, відомості про використання коштів Державного бюджету України, розпорядження державним або комунальним майном.

НАБУ в порядку, визначеному законодавством, має прямий доступ до автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів та банків даних, держателем (адміністратором) яких є державні органи або органи місцевого самоврядування, користується державними, у тому числі урядовими, засобами зв'язку і комунікацій, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами.

Обробка такої інформації здійснюється НАБУ із дотриманням законодавства про захист персональних даних та забезпеченням таємниці, що охороняється законом;

4) знайомитися в державних органах, органах місцевого самоврядування із документами та іншими матеріальними носіями інформації, необхідними для попередження, виявлення, припинення та розслідування кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності НАБУ, у тому числі такими, що містять інформацію з обмеженим доступом;

5) на підставі рішення Директора НАБУ або його заступника, погодженого з прокурором, отримувати від банків, депозитарних, фінансових та інших установ, підприємств та організацій незалежно від форми власності інформацію про операції, рахунки, вклади, правочини фізичних та юридичних осіб, яка необхідна для виконання обов'язків НАБУ. Отримання від банків інформації, яка містить банківську таємницю, здійснюється в порядку та обсязі, визначених Законом України «Про банки і банківську діяльність» з урахуванням положень цього Закону, а отримання від Центрального депозитарію цінних паперів, Національного банку України та депозитарних установ інформації, що міститься

у системі депозитарного обліку цінних паперів, – в порядку та обсязі, встановлених Законом України «Про депозитарну систему України» з урахуванням положень цього Закону;

6) на підставі відповідного рішення суду на строк до 10 діб опечатувати архіви, каси, приміщення (за винятком жилих) чи інші сховища, брати їх під охорону, а також вилучати предмети і документи у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України;

7) залучати на добровільній основі, у тому числі на договірних засадах, кваліфікованих спеціалістів та експертів, у тому числі іноземців з будь-яких установ, організацій, контрольних і фінансових органів для забезпечення виконання повноважень НАБУ;

8) за письмовим рішенням Директора НАБУ або його заступника, погодженим із прокурором, створювати спільні слідчі групи, що включають оперативних та слідчих працівників;

9) за пред'явлення службового посвідчення входити безперешкодно до державних органів, органів місцевого самоврядування та зони митного контролю, а за письмовим розпорядженням Директора НАБУ або його заступника – безперешкодно проходити до військових частин та установ, пунктів пропуску через державний кордон України;

10) використовувати, з наступним відшкодуванням завданих збитків, транспортні засоби, які належать фізичним та юридичним особам (крім транспортних засобів дипломатичних, консульських та інших представництв іноземних держав і організацій, транспортних засобів спеціального призначення), для проїзду до місця події, припинення кримінального правопорушення, переслідування та затримання осіб, які підозрюються у їх вчиненні, доставлення до закладів охорони здоров'я осіб, що потребують екстреної медичної допомоги;

11) надсилати державним органам, органам місцевого самоврядування обов'язкові до розгляду пропозиції та рекомендації щодо усунення причин і умов, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності НАБУ, а також отримувати від цих органів протягом 30 днів інформацію про розгляд таких пропозицій та рекомендацій;

12) здійснювати співробітництво з фізичними особами, у тому числі на договірних засадах, дотримуючись умов добровільності та конфіденційності цих відносин, матеріально і морально заохочувати осіб, які надають допомогу в попередженні, виявленні, припиненні і розслідуванні кримінальних правопорушень;

13) за наявності підстав, передбачених законом, подавати до суду позови про визнання недійсними угод у порядку, встановленому законодавством України;

14) у цілях оперативно-розшукової та слідчої діяльності створювати інформаційні системи та вести оперативний облік в обсязі і порядку, передбачених законодавством;

15) зберігати, носити та застосовувати вогнепальну зброю і спеціальні засоби, а також застосовувати заходи фізичного впливу на підставах і в порядку, передбачених Законом України «Про Національну поліцію»;

16) видавати, в разі наявності небезпеки для життя і здоров'я, особам, взятим під захист, відповідно до законодавства, зброю, спеціальні засоби індивідуального захисту та сповіщення про небезпеку;

17) здійснювати правове співробітництво із компетентними органами іноземних держав, міжнародними організаціями з питань проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування на підставі законів та міжнародних договорів України;

17¹) одержувати у вигляді довідки від органів прокуратури України та Міністерства юстиції України у триденний строк матеріали, отримані (надані) у межах надання міжнародної правової допомоги, які стосуються фінансових і корупційних кримінальних правопорушень;

18) виступати як представник інтересів держави під час розгляду у закордонних юрисдикційних органах справ про розшук, арешт, конфіскацію та повернення в Україну відповідного майна, захист прав та інтересів держави з питань, які стосуються виконання обов'язків НАБУ, а також залучати з цією метою юридичних радників, зокрема іноземних;

19) порушувати питання щодо створення спеціальних умов (у тому числі щодо засекречування перебування, здійснення заходів безпеки, поміщення в окремому приміщенні) в ізоляторах тимчасового тримання та установах попереднього ув'язнення для осіб, які співпрацюють із НАБУ.

НАБУ може від імені України надавати міжнародні доручення щодо проведення оперативно-розшукових та слідчих дій, укладати угоди про співробітництво з питань її повноважень з іноземними і міжнародними правоохоронними органами та організаціями, звертатися від імені України до іноземних державних органів в установленому законодавством України та відповідних держав порядку тощо.

НАБУ може створювати та брати участь у міжнародних слідчих групах відповідно до цього закону та інших законодавчих актів та міжнародних договорів України, залучати до роботи іноземних експертів у боротьбі з корупцією, мати інші повноваження, пов'язані з виконанням нею своїх обов'язків.

Ст. 17 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України»³⁹

2.21. Яким чином у НАБУ можна подати заяви і повідомлення про кримінальні правопорушення?

Для отримання заяв і повідомлень, у тому числі анонімних, про кримінальні правопорушення в НАБУ створюється спеціальна телефонна лінія та забезпечується можливість подання таких повідомлень через офіційний веб-сайт НАБУ в мережі Інтернет та засобами електронного зв'язку.

Порядок реєстрації, обліку та розгляду заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, віднесені законом до підслідності НАБУ, визначається Директором НАБУ.

Ч. 1 ст. 19 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України»

2.22. Чи існують певні умови для розгляду НАБУ анонімних заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення?

Так, існують. Анонімні заяви і повідомлення про кримінальні правопорушення розглядаються НАБУ за умови, що відповідна інформація стосується конкретної особи, містить фактичні дані та може бути перевірена.

Ч. 2 ст. 19 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України»

2.23. Яке місце займає Спеціалізована антикорупційна прокуратура у системі органів прокуратури?

Спеціалізована антикорупційна прокуратура (далі – САП) входить до системи прокуратури України та є самостійним структурним підрозділом Генеральної прокуратури України (на правах Департаменту), підпорядкованим заступнику Генерального прокурора України – керівнику САП.

Утворення САП, визначення її структури і штату здійснюються Генеральним прокурором за погодженням з Директором НАБУ.

*Ч. 1 ст. 7, ч. 1 ст. 8-1 Закону України
«Про прокуратуру»,⁴⁰
п. 1.1 Положення про Спеціалізовану
антикорупційну прокуратуру
Генеральної прокуратури України,
затвердженого наказом
Генеральної прокуратури України
12 квітня 2016 року N 149⁴¹*

2.24. Які вимоги щодо розташування САП та яка її загальна структура?

САП розташовується в службових приміщеннях НАБУ або в службових приміщеннях Генеральної прокуратури України (регіональної чи місцевої прокуратури), які розташовані окремо від інших службових приміщень Генеральної прокуратури України (регіональної чи місцевої прокуратури). До загальної структури САП входять центральний апарат і територіальні філії, які розташовуються в тих самих містах, в яких розташовані територіальні управління Національного антикорупційного бюро України.

*Ч. 3, 4 ст. 8-1 Закону України
«Про прокуратуру»*

2.25. Які особливості правового статусу керівника та прокурорів САП?

Керівник САП підпорядковується безпосередньо Генеральному прокурору.

Керівник САП, його перший заступник і заступник в межах строку, на який їх було призначено, без їх згоди не можуть бути переведені до іншого підрозділу Генеральної прокуратури України або до регіональної чи місцевої прокуратури. Прокурором САП може бути призначена особа, яка має вищу юридичну освіту, стаж роботи в галузі права не менше п'яти років та володіє державною мовою. При цьому до такої особи не висувається вимога наявності громадянства України.

Ч. 5, 6 ст. 8-1, ч. 3, 5 ст. 27 Закону України «Про прокуратуру»

2.26. Хто призначає та звільняє прокурорів САП?

Призначення прокурорів САП здійснюється керівником САП за результатами відкритого конкурсу, який проводить конкурсна комісія у складі керівника САП та визначених ним і Генеральним прокурором осіб.

Склад комісії та порядок проведення нею відкритого конкурсу визначаються керівником САП.

Керівник САП приймає рішення про звільнення з посади прокурорів САП.

Ч. 1 ст. 8-1, п. 1-1 ч. 2 ст. 51 Закону України «Про прокуратуру»

2.27 Які основні завдання та функції САП?

До основних завдань та функцій САП належить:

- здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування НАБУ;
- виконання вимог закону під час приймання, реєстрації, розгляду та вирішення заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, своєчасне внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР);
- забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування НАБУ кримінальних правопорушень та оскарження незаконних судових рішень на стадії досудового розслідування і судового розгляду;
- підтримання державного обвинувачення в суді у кримінальних провадженнях, розслідуваних НАБУ;
- забезпечення в межах компетенції відшкодування збитків, завданих кримінальними правопорушеннями;
- забезпечення застосування належної правової процедури до кожного учасника кримінального провадження;
- представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених Законом України «Про прокуратуру», і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями;
- здійснення у межах реалізації функцій САП міжнародного співробітництва.

Ч. 5 ст. 8 Закону України «Про прокуратуру», п. 3.1. – 3.8 Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Генеральної прокуратури України, затвердженого наказом Генеральної прокуратури України 12 квітня 2016 року № 149

2.28. Які повноваження заступника Генерального прокурора – керівника САП?

Заступник Генерального прокурора України – керівник САП:

- представляє САП у відносинах з державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, громадськими об'єднаннями, міжнародними організаціями та іноземними органами влади;
- здійснює загальне керівництво діяльністю САП, визначає основні напрями діяльності її структурних підрозділів відповідно до завдань та функцій, визначених Конституцією України, Законом України «Про прокуратуру», організовує, спрямовує і контролює роботу підпорядкованих працівників;
- здійснює розподіл обов'язків між першим заступником та заступником керівника САП, затверджує розподіл обов'язків між працівниками її структурних підрозділів;
- визначає після початку досудового розслідування прокурора, який здійснює повноваження прокурора у конкретному кримінальному провадженні;
- визначає групу прокурорів, які здійснюють повноваження прокурорів в особливо складному кримінальному провадженні, а також прокурора для керівництва такою групою;
- призначає за результатами відкритого конкурсу та звільняє прокурорів з адміністративних посад, передбачених пп. 4, 5 ч. 3 ст. 39 Закону України «Про прокуратуру»;
- призначає за результатами відкритого конкурсу та звільняє прокурорів САП;
- приймає на роботу та звільняє з роботи працівників САП, які не є прокурорами;
- у десятиденний строк з дня їх виникнення повідомляє Кваліфікаційно-дисциплінарну комісію прокурорів України про наявність вакантних або тимчасово вакантних посад у САП;
- контролює ведення та аналіз статистичних даних, організовує вивчення і узагальнення практики застосування законодавства та інформаційно-аналітичне забезпечення підлеглих прокурорів з метою підвищення якості здійснення ними своїх функцій;

- забезпечує виконання вимог щодо підвищення кваліфікації прокурорів САП;
- у межах компетенції САП організовує міжнародне співробітництво;
- забезпечує виконання вимог законодавства про порядок приймання, реєстрацію та розгляду в органах прокуратури заяв, повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення;
- забезпечує визначення працівників, які потребують отримання доступу до інформаційно-пошукових систем органів внутрішніх справ;
- здійснює особистий прийом громадян, організовує розгляд звернень громадян, службових та інших осіб, запитів і звернень народних депутатів України, перевірку повідомлень у засобах масової інформації з питань, що належать до компетенції САП;
- організовує роботу щодо забезпечення права на доступ до публічної інформації у межах компетенції САП;
- розглядає документи, підписує, затверджує та візує в межах компетенції службову документацію;
- погоджує письмові накази адміністративного характеру, які стосуються організації діяльності САП;
- проводить оперативні наради з питань діяльності САП, заслуховує звіти та пояснення підлеглих працівників;
- виконує інші повноваження, передбачені Законами України «Про прокуратуру» та «Про оперативно-розшукову діяльність», Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК).

*Ч. 8 ст. 8-1 Закону України «Про прокуратуру»,
п. 6.1. Положення про Спеціалізовану
антикорупційну прокуратуру
Генеральної прокуратури України,
затвердженого наказом
Генеральної прокуратури України
12 квітня 2016 року № 149*

2.29. Хто дає доручення НАБУ на здійснення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій в кримінальному провадженні?

Підрозділ детективів, оперативно-технічний підрозділ та підрозділ внутрішнього контролю НАБУ здійснюють слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії в кримінальному провадженні за письмовим дорученням детектива або прокурора САП.

Ч. 1 ст. 41 КПК України⁴²

2.30. За яких умов детективи НАБУ можуть розслідувати злочини, які віднесені до підслідності слідчих інших органів?

Детективи НАБУ з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів, які віднесені цією статтею до його підслідності, за рішенням директора НАБУ та за погодженням із прокурором САП можуть також розслідувати злочини, які віднесені до підслідності слідчих інших органів.

Спір про підслідність у кримінальному провадженні, яке може належати до підслідності НАБУ, вирішує Генеральний прокурор або його заступник.

Ч. 5 ст. 216, ч. 5 ст. 218 КПК України

2.31. У якому порядку здійснюється кримінальне провадження стосовно прокурора САП?

Стосовно заступника Генерального прокурора, прокурора САП застосовується особливий порядок кримінального провадження.

П. 8 ч. 1 ст. 480 КПК України

2.32. Яким чином здійснюється участь громадськості в заходах щодо запобігання корупції?

Громадські об'єднання, їх члени або уповноважені представники, а також окремі громадяни в діяльності щодо запобігання корупції мають право:

- 1) повідомляти про виявлені факти вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, реальний, потенційний конфлікт інтересів спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції, НАЗК, керівництву чи іншим представникам органу, підприємства, установи чи організації, в яких були вчинені ці правопорушення або у працівників яких наявний конфлікт інтересів, а також громадськості;
- 2) запитувати та одержувати від державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування в порядку, передбаченому Законом України «Про доступ до публічної інформації», інформацію про діяльність щодо запобігання корупції;
- 3) проводити, замовляти проведення громадської антикорупційної експертизи нормативно-правових актів та проєктів нормативно-правових актів, подавати за результатами експертизи пропозиції до відповідних органів, отримувати від відповідних органів інформацію про врахування поданих пропозицій;

- 4) брати участь у парламентських слуханнях та інших заходах з питань запобігання корупції;
- 5) вносити пропозиції суб'єктам права законодавчої ініціативи щодо вдосконалення законодавчого регулювання відносин, що виникають у сфері запобігання корупції;
- 6) проводити, замовляти проведення досліджень, у тому числі наукових, соціологічних тощо, з питань запобігання корупції;
- 7) проводити заходи щодо інформування населення з питань запобігання корупції;
- 8) здійснювати громадський контроль за виконанням законів у сфері запобігання корупції з використанням при цьому таких форм контролю, які не суперечать законодавству;
- 9) здійснювати інші не заборонені законом заходи щодо запобігання корупції.

*Ч. 1 ст. 21 Закону України
«Про запобігання корупції»*

2.33. Хто такий викривач?

Викривач – особа, яка надає допомогу в запобіганні і протидії корупції; особа, яка, за наявності обґрунтованого переконання, що інформація є достовірною, повідомляє про порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції» іншою особою.

*Ч. 1 ст. 53 Закону України
«Про запобігання корупції»*

2.34. Чи перебувають особи, які надають допомогу в запобіганні і протидії корупції (викривачі) під захистом держави?

Так. За наявності загрози життю, житлу, здоров'ю та майну осіб, які надають допомогу в запобіганні і протидії корупції, або їх близьких осіб, у зв'язку із здійсненим повідомленням про порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції», правоохоронними органами до них можуть бути застосовані правові, організаційно-технічні та інші спрямовані на захист від протиправних посягань заходи, передбачені Законом України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві».

*Ч. 2 ст. 53 Закону України
«Про запобігання корупції»*

2.35. Чи можуть застосовуватися до викривачів негативні заходи впливу у зв'язку з повідомленням ними про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень іншою особою?

Ні, не можуть. Викривач або член його сім'ї не може бути звільнений чи примушений до звільнення, притягнутий до дисциплінарної відповідальності чи підданий з боку керівника або роботодавця іншим негативним заходам впливу (переведення, атестація, зміна умов праці, відмова в призначенні на вищу посаду, скорочення заробітної плати тощо) або загрози таких заходів впливу у зв'язку з повідомленням ним про порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції» іншою особою.

*Ч. 3 ст. 53 Закону України
«Про запобігання корупції»*

2.36. За якої умови інформація про викривача може бути розголошена?

Інформація про викривача може бути розголошена лише за його згодою, крім випадків, встановлених законом.

*Ч. 3 ст. 53 Закону України
«Про запобігання корупції»*

2.37. Чи забезпечують органи держави умови для повідомлення їхніми працівниками про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень?

Так, НАЗК, а також інші державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування забезпечують умови для повідомлень їх працівниками про порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції» іншою особою, зокрема через спеціальні телефонні лінії, офіційні веб-сайти, засоби електронного зв'язку.

*Ч. 4 ст. 53 Закону України
«Про запобігання корупції»*

2.38. Чи можуть працівники відповідного органу повідомляти про факти корупції анонімно?

Так, повідомлення про порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції» може бути здійснене працівником відповідного органу без зазначення авторства (анонімно). Анонімне повідомлення підлягає розгляду, якщо наведена у ньому інформація стосується конкретної особи, містить фактичні дані, які можуть бути перевірені. Анонім-

не повідомлення підлягає перевірці у термін не більше 15 днів від дня його отримання. Якщо у вказаний термін перевірити інформацію, що міститься в повідомленні, неможливо, керівник відповідного органу або його заступник продовжують термін розгляду повідомлення до 30 днів від дня його отримання. У разі підтвердження викладеної у повідомленні інформації керівник відповідного органу вживає заходів щодо припинення виявленого порушення, усунення його наслідків та притягнення винних осіб до дисциплінарної відповідальності, а у випадках виявлення ознак кримінального або адміністративного правопорушення також інформує спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

*Ч. 5 ст. 53 Закону України
«Про запобігання корупції»*

2.39. Чи існують умови для розгляду НАБУ анонімних заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення?

Так, існують. Анонімні заяви і повідомлення про кримінальні правопорушення розглядаються НАБУ за умови, що відповідна інформація стосується конкретної особи, містить фактичні дані та може бути перевірена.

*Ч. 1 ст. 19 Закону України «Про Національне
антикорупційне бюро України»*

2.40. Хто здійснює постійний моніторинг виконання закону у сфері захисту викривачів, проводить щорічний аналіз та перегляд державної політики у цій сфері?

НАЗК здійснює постійний моніторинг виконання закону у сфері захисту викривачів, проводить щорічний аналіз та перегляд державної політики у цій сфері.

*Ч. 6 ст. 53 Закону України
«Про запобігання корупції»*

Розділ 3.

Механізми запобігання корупційним правопорушенням та правопорушенням, пов'язаним з корупцією

- Конфлікт інтересів (потенційний, реальний). Поняття, запобігання, врегулювання, обмеження доступу до інформації. Самовідводи, розкриття інформації.
- Пріоритет інтересів.
- Близькі особи. Обмеження спільної роботи близьких осіб.
- Суміщення, сумісництво, можливість поєднання з роботою судді. Корпоративні права.

3.1. Як розуміти поняття «конфлікт інтересів»?

Конфлікт інтересів – наявність у особи суперечності (конфлікту) між приватним інтересом та службовими чи представницькими повноваженнями, що може вплинути або впливає на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

3.2. Що таке потенційний конфлікт інтересів?

Потенційний конфлікт інтересів – наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

*Ст. 1 Закону України
«Про запобігання корупції»*

3.3. Що таке реальний конфлікт інтересів?

Реальний конфлікт інтересів – суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

*Ст. 1 Закону України
«Про запобігання корупції»*

3.4. Що таке приватний інтерес?

Приватний інтерес – будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, у тому числі ті, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях.

Варто зауважити, що перелік самих стосунків, якими зумовлений інтерес особи, не є вичерпним. У дефініції окреслено лише найбільш типові форми стосунків, які можуть зумовлювати наявність майнового чи немайнового інтересу. Це означає, що кожен службовець при виконанні своїх повноважень повинен брати до уваги увесь спектр своїх не лише правових (юридичних), а й соціальних (приватних) відносин, які зумовлюють виникнення майнового чи немайнового інтересу. При цьому виникнення реального або потенційного конфлікту інтересів спричиняє тільки такий приватний інтерес у сфері службових / представницьких повноважень, що може вплинути або впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

*Ст. 1 Закону України
«Про запобігання корупції», пп. 1.1. розділу 1
Методичних рекомендацій НАЗК запобігання
та врегулювання конфлікту інтересів⁴³*

3.5. Що таке публічний інтерес?

Публічний інтерес – зацікавленість суспільства у тому, щоб особи, які працюють у судовій системі, здійснювали

свої повноваження та приймали рішення неупереджено, об'єктивно та справедливо.

Ст. 2 «Порядку здійснення контролю за дотриманням законодавства щодо конфлікту інтересів у діяльності суддів та інших представників судової системи та його врегулювання»⁴⁴

3.6.

Якими нормативними актами та актами Ради суддів України регулюються питання конфлікту інтересів?

- Законом України «Про запобігання корупції» (ст. 1, 28-36);
- Законом України «Про судоустрій і статус суддів» (п. 6 ч. 8 ст. 133);
- Методичними рекомендаціями НАЗК з питань запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб від 14.07.2016;
- Кодексом суддівської етики (ст. 15, 19);
- Рішенням Ради суддів України від 04.02.2016 № 1 щодо затвердження Положення про Комітет етики, врегулювання конфлікту інтересів та професійного розвитку суддів;
- Рішенням Ради суддів України від 04.02.2016 № 2 щодо затвердження Порядку здійснення контролю за дотриманням законодавства щодо конфлікту інтересів у діяльності суддів та інших представників судової системи та його врегулювання» (далі – Порядок).

3.7. Що таке добровільна декларація про приватні інтереси?

Рада суддів України рішенням від 4 лютого 2016 року № 2 затвердила «Порядок здійснення контролю за дотриманням законодавства щодо конфлікту інтересів у діяльності суддів та інших представників судової системи та її врегулювання». Цим рішенням передбачено впровадження системи добровільного розкриття і реєстрації суддями переліку приватних інтересів, наявність яких може вплинути на об'єктивність та неупередженість при прийнятті рішень.

Суб'єкт конфлікту інтересів має право подати добровільну декларацію про приватні інтереси. Її форма затверджена в додатку до Порядку. У декларації зазначаються особисті дані декларанта, його місце роботи, дані про зв'язки з фізичними особами (дані про членів сім'ї, близьких та інших осіб, зв'язки з якими можуть викликати наявність конфлікту інтересів), зв'язки з юридичними особами, індивідуальна (викладацька, наукова і творча) діяльність, укладання угоди. З метою належної реєстрації поданих добровільних декларацій та інформації про приватні інтереси Рада суддів, інші уповноважені нею суб'єкти можуть вести Реєстр приватних інтересів суб'єктів конфлікту інтересів.

У випадку зміни або з'ясування нових обставин, щодо яких може виникати конфлікт інтересів, суб'єкт конфлікту інтересів може подати Раді суддів або іншому уповноваженому нею суб'єкту заяву про уточнення або у інший спосіб повідомити про необхідність внесення відповідних змін у Реєстр приватних інтересів, не пізніше наступного робочого дня, відколи він дізнався або міг дізнатися про такі зміни або нові обставини.

Суб'єкт конфлікту інтересів, що подав добровільну декларацію про приватні інтереси, вважається таким, що своєчасно повідомив про наявність потенційного конфлікту інтересів відповідно до ч. 10 ст. 133 Закону України «Про судоустрій і статус суддів в Україні», за винятком випадків, коли: інформація про приватні інтереси, заявлена суб'єктом конфлікту інтересів, є недостовірною або не відповідає дійсності, добровільна декларація про приватні інтереси не містить

інформації про приватний інтерес, що став причиною наявності у діяльності суб'єкту реального або потенційного конфлікту інтересів, добровільну декларацію про приватні інтереси або заяву щодо змін до декларації було подано по закінченні одного місяця з моменту, коли особа дізналася чи повинна була дізнатися про наявність у неї реального чи потенційного конфлікту.

Подання суб'єктом конфлікту інтересів добровільної декларації про приватні інтереси не звільняє таку особу від обов'язків вчинити дії для запобігання виникненню реального конфлікту інтересів, утриматися від вчинення дій або прийняття рішень в умовах реального конфлікту інтересів, своєчасно повідомити про наявність реального конфлікту інтересів відповідно до ч. 10 ст. 133 «Про судоустрій і статус суддів в Україні».

Суб'єктам конфлікту інтересів рекомендується подати добровільну декларацію про приватні інтереси протягом місяця з дня набрання чинності цього Порядку, а особам, призначеним на посаду протягом або після спливу цього строку, – протягом місяця від дня призначення на посаду. Добровільна декларація про приватні інтереси зберігається у відділі кадрів відповідного суду, який направляє інформацію про наявність таких декларацій до реєстру, що веде Рада (додаток № 4 до Порядку). Декларація про приватні інтереси у повному обсязі надсилається до Ради на запит.

3.8.

Хто такий суб'єкт конфлікту інтересів?

Відповідно до «Порядку здійснення контролю за дотриманням законодавства щодо конфлікту інтересів у діяльності суддів та інших представників судової системи та її врегулювання» **суб'єкт конфлікту інтересів** – судді судів загальної юрисдикції та інші представники судової системи.

Ст. 2 «Порядку здійснення контролю за дотриманням законодавства щодо конфлікту інтересів у діяльності суддів та інших представників судової системи та його врегулювання»

3.9.

Які обов'язки передбачені для суб'єкта конфлікту інтересів?

Суб'єкти конфлікту інтересів повинні прагнути самостійно та своєчасно вживати заходів із запобігання виникненню конфлікту інтересів та його врегулювання (в тому числі, в порядку, передбаченому процесуальним законодавством).

Суб'єкт конфлікту інтересів зобов'язаний:

- 1) вживати заходів щодо недопущення виникнення конфлікту інтересів у його діяльності;
- 2) не вчиняти дій та не приймати рішень по суті в межах виконання своїх службових повноважень в умовах реального конфлікту інтересів;
- 3) у разі виникнення реального чи потенційного конфлікту інтересів (крім випадків, коли конфлікт інтересів врегулюється в порядку, визначеному процесуальним законом) у письмовій формі повідомляти про це Раді не пізніше наступного робочого дня з моменту, коли особа дізналася чи повинна була дізнатися про виникнення такого конфлікту інтересів (відповідно до ч. 10 ст. 133 Закону України «Про судоустрій та статус суддів»);
- 4) вживати заходів щодо самостійного врегулювання конфлікту інтересів (в тому числі – в процесуальному порядку) або звертатися до Ради за рішенням про врегулювання конфлікту інтересів;

- 5) у разі існування сумнівів щодо наявності у його діяльності конфлікту інтересів та/або щодо необхідних заходів врегулювання – звертатися за роз'ясненнями до Ради;
- 6) виконувати рішення Ради щодо врегулювання конфлікту інтересів;
- 7) вживати заходів для усунення негативних наслідків порушень законодавства про конфлікт інтересів.

Ст. 3, 4 «Порядку здійснення контролю за дотриманням законодавства щодо конфлікту інтересів у діяльності суддів та інших представників судової системи та його врегулювання»

3.10. За допомогою яких заходів можна врегулювати конфлікт інтересів?

Конфлікт інтересів може бути врегульований заходами зовнішнього врегулювання та самостійно.

Ст. 29 Закону України «Про запобігання корупції»

3.11. Яким шляхом можна здійснити зовнішнє врегулювання конфлікту інтересів?

Зовнішнє врегулювання конфлікту інтересів здійснюється шляхом:

- 1) усунення особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів;

- 2) застосування зовнішнього контролю за виконанням особою відповідного завдання, вчиненням нею певних дій чи прийняття рішень;
- 3) обмеження доступу особи до певної інформації;
- 4) перегляду обсягу службових повноважень особи;
- 5) переведення особи на іншу посаду;
- 6) звільнення особи.

*Ч. 1 ст. 29 Закону України
«Про запобігання корупції»*

У разі неможливості врегулювання конфлікту інтересів самостійно в порядку, передбаченому процесуальним законодавством, або іншим шляхом, такий суб'єкт звертається до Ради суддів з метою зовнішнього врегулювання конфлікту. Врегулювання Радою конфлікту інтересів може здійснюватись також у зв'язку з:

- обов'язковим повідомленням та іншою заявою суб'єкту конфлікту інтересів;
- зверненнями інших осіб, що містять повідомлення про конфлікт інтересів;
- повідомленнями засобів масової інформації та відомостями про конфлікт інтересів з інших публічних джерел.

Зовнішнє врегулювання конфлікту інтересів здійснюється шляхом прийняття Радою суддів відповідного рішення.

Ст. 16 «Порядку здійснення контролю за дотриманням законодавства щодо конфлікту інтересів у діяльності суддів та інших представників судової системи та його врегулювання»

3.12. Як можна самостійно врегулювати конфлікт інтересів?

Самостійне врегулювання конфлікту інтересів здійснюється шляхом позбавлення відповідного приватного інтересу з наданням підтверджуючих це документів безпосередньому керівнику або керівнику органу, до повноважень якого належить звільнення / ініціювання звільнення з посади. При цьому позбавлення приватного інтересу має виключати будь-яку можливість його приховування.

З метою самостійного врегулювання конфлікту інтересів суб'єкт застосовує один або декілька з наведених способів врегулювання конфлікту інтересів:

- 1) самовідвід в порядку, передбаченому процесуальним законодавством;
- 2) розкриття інформації про конфлікт інтересів, якщо після такого розкриття сторонами процесу або іншими зацікавленими особами йому не було заявлено відвід;
- 3) усунення від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення, не пов'язаних зі здійсненням правосуддя, чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів;
- 4) усунення відповідного приватного інтересу з наданням підтверджуючих це документів Раді суддів;
- 5) подання заяви щодо перегляду обсягу службових повноважень особи, не пов'язаних зі здійсненням правосуддя, з метою виключення факторів, які спричинять конфлікт інтересів;
- 6) подання заяви про переведення особи на іншу посаду або в інший суд;
- 7) подання заяви про звільнення особи;

8) подання добровільної декларації про приватні інтереси.

Ч. 2 ст. 29 Закону України «Про запобігання корупції», ст. 15 «Порядку здійснення контролю за дотриманням законодавства щодо конфлікту інтересів у діяльності суддів та інших представників судової системи та його врегулювання»

3.13. Яким чином здійснюється розкриття інформації про конфлікт інтересів?

Якщо у провадженні судді перебуває справа, в якій суд вбачає ознаки конфлікту інтересів, він повинен вчинити такі дії.

- У судовому засіданні на початку розгляду справи суддя, роз'яснюючи учасникам процесу їхнє право на відвід, розкриває інформацію, яка, на його думку, може свідчити про наявність ознак конфлікту інтересів.
- У разі, якщо сторонами процесу або іншими зацікавленими особами йому не було заявлено відвід, конфлікт інтересів вважається врегульованим самостійно.

3.14. У чому полягає пріоритет інтересів осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування?

Особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, представляючи державу чи територіальну громаду, діють виключно в їх інтересах.

Ст. 39 Закону України «Про запобігання корупції»

3.15. Хто такі «близькі особи» у розумінні антикорупційного законодавства?

Близькі особи – особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки із суб'єктом, зазначеним у ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких із суб'єктом не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі, а також – незалежно від зазначених умов – чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням згаданого суб'єкта.

*Ст. 1, 27 Закону України
«Про запобігання корупції»*

3.16. Які обмеження визначені законом для осіб, зазначених у частині 1 статті 3 Закону «Про запобігання корупції»?

Обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища, обмеження щодо одержання подарунків, обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, обмеження спільної роботи близьких осіб, обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування.

*Ст. 22, 23, 25, 26, 27 Закону України
«Про запобігання корупції»*

3.17. Які обмеження встановлені для спільної роботи близьких осіб?

Особи, зазначені у п. п. «а», «в» – «з» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону «Про запобігання корупції», не можуть мати у прямому підпорядкуванні близьких їм осіб або бути прямо підпорядкованими у зв'язку з виконанням повноважень близьким їм особам.

Особи, які претендують на зайняття посад, зазначених у пп. «а», «в» – «з» п. 1 ч. 1 ст. 3 цього Закону, зобов'язані повідомити керівництво органу, на посаду в якому вони претендують, про працюючих у цьому органі близьких їм осіб.

*Ч. 1 ст. 27 Закону України
«Про запобігання корупції»*

3.18. Чи є винятки із загальних правил щодо обмежень спільної роботи близьких осіб?

Так, є. Положення абзаців першого та другого цієї частини не поширюються на:

- 1) народних засідателів і присяжних;
- 2) близьких осіб, які прямо підпорядковані один одному у зв'язку з набуттям одним з них статусу виборної особи;
- 3) осіб, які працюють у сільських населених пунктах (крім тих, що є районними центрами), а також гірських населених пунктах.

*Ч. 1 ст. 27 Закону України
«Про запобігання корупції»*

3.19. У який строк необхідно вживати певні заходи у разі виникнення ситуації спільної роботи близьких осіб?

У разі виникнення обставин, що порушують вимоги щодо спільної роботи близьких осіб, відповідні особи, близькі їм особи вживають заходів щодо усунення таких обставин у 15-денний строк.

Якщо в зазначений строк ці обставини добровільно не усунуто, відповідні особи або близькі їм особи в місячний строк з моменту виникнення обставин підлягають переведенню в установленому порядку на іншу посаду, що виключає пряме підпорядкування.

У разі неможливості такого переведення особа, яка перебуває у підпорядкуванні, підлягає звільненню із займаної посади.

*Ч. 2 ст. 27 Закону України
«Про запобігання корупції»*

3.20. Які існують обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності?

Особам, зазначеним у п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону «Про запобігання корупції», забороняється:

- 1) займатися іншою оплачуваною (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики зі спорту) або підприємницькою діяльністю, якщо інше не передбачено Конституцією або законами України;
- 2) входити до складу правління, інших виконавчих чи контрольних органів, наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку (крім випадків, коли особи здійснюють функції з управління акціями (частками, паями), що належать державі чи територіальній

громаді, та представляють інтереси держави чи територіальної громади в раді (спостережній раді), ревізійній комісії господарської організації), якщо інше не передбачено Конституцією або законами України.

Обмеження для суддів також передбачені у ст. 54 Закону «Про судоустрій і статус суддів», де зазначено, що перебування на посаді судді несумісне із зайняттям посади в будь-якому іншому органі державної влади, органі місцевого самоврядування та з представницьким мандатом, а також що суддя не може поєднувати свою діяльність із підприємницькою, адвокатською діяльністю, обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу (крім викладацької, наукової чи творчої) та входити до складу керівного органу чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку.

Ч. 1 ст. 25 Закону України «Про запобігання корупції», ст. 54 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»

3.21. Чи є винятки із загальних правил обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності?

Так, є. Обмеження, передбачені ч. 1 ст. 25 Закону «Про запобігання корупції», не поширюються на депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад (крім тих, які здійснюють свої повноваження у відповідній раді на постійній основі), присяжних.

Ч. 2 ст. 25 Закону України «Про запобігання корупції»

3.22. Що таке викладацька діяльність?

У чинному законодавстві чіткого визначення поняття «викладацька діяльність» немає. Але у національному законодавстві України визначені поняття, які близькі за своїм змістом до поняття «викладацька діяльність».

Так, у п. 16 ст. 1 Закону України «Про вищу освіту»⁴⁵ надається поняття освітньої діяльності – це діяльність вищих навчальних закладів, що провадиться з метою забезпечення здобуття вищої, післядипломної освіти і задоволення інших освітніх потреб здобувачів вищої освіти та інших осіб.

У п. 24 ст. 1 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»⁴⁶ визначено поняття «науково-педагогічна діяльність». Це педагогічна діяльність в університетах, академіях, інститутах та закладах післядипломної освіти, що пов'язана з науковою та (або) науково-технічною діяльністю.

У п. 3.2.2 рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень законів України «Про засади запобігання та протидії корупції», «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» від 6 жовтня 2010 року №21-рп/2010 (справа про корупційні правопорушення та введення в дію антикорупційних законів)⁴⁷ зазначається, що «наукова і викладацька діяльність є видами інтелектуальної і творчої діяльності, що спрямована на одержання, поширення, використання нових знань, фахових навичок, їхнє практичне застосування».

Отже, аналізуючи поняття «викладацька діяльність», можна зробити такий висновок. **Викладацька діяльність** – це інтелектуальна, творча та освітня діяльність з різних напрямів освіти, розвитку інтелектуальних і творчих здібностей, фізичних якостей відповідно до задатків та запитів особи. **Мета цієї діяльності** – це одержання, поширення, використання нових знань, формування вмінь і фахових навичок для їхнього подальшого практичного застосування.

Викладацька діяльність має здійснюватися **певними особами**, які, як правило, мають навички з педагогіки, а також відповідний рівень знань у певній галузі науки або техніки.

Викладацька діяльність, особливо та, яка спрямована на підвищення кваліфікації, поширення професійних знань у відповідній галузі з метою їхнього практичного застосування, не обов'язково пов'язана з викладанням у певному закладі освіти. Місце її здійснення залежить від потреб аудиторії, для якої запрошується викладач.

Викладацька діяльність може здійснюватися **у різних формах**, зокрема, у формі лекцій, семінарів, практичних занять, тренінгів (які поєднують у собі елементи лекцій та практичних занять), ведення гуртків, секцій тощо.

3.23. Що таке корпоративні права?

Корпоративними правами є права особи, частка якої визначається у статутному капіталі (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами.

Ст. 167 Господарського кодексу України⁴⁸

3.24. Що робити, якщо обрана / призначена на посаду особа, зазначена у п. 1, пп. «а» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону «Про запобігання корупції», є власником підприємства та/або корпоративних прав?

Особа, зазначена у п. 1, пп. «а» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону «Про запобігання корупції», зобов'язана протягом 30 днів після призначення (обрання) на посаду передати в управління іншій особі належні їй підприємства та корпоративні права у порядку, встановленому законом. У такому випадку цим особам забороняється передавати в управління належні їм підприємства та корпоративні права на користь членів своєї сім'ї.

Крім того, у Законі «Про судоустрій і статус суддів» зазначається, що особи, які є власниками акцій або володіють іншими корпоративними правами чи мають інші майнові права або інший майновий інтерес у діяльності будь-якої юридичної особи, що має на меті отримання прибутку, зобов'язані передати такі акції (корпоративні права) або інші відповідні права в управління незалежній третій особі (без права надання інструкцій такій особі щодо розпорядження такими акціями, корпоративними або іншими правами, або щодо реалізації прав, які з них виникають) на час перебування на посаді судді. Водночас суддя може отримувати відсотки, дивіденди та інші пасивні доходи від майна, власником якого він є.

*Ч. 1 ст. 36 Закону України
«Про запобігання корупції»,
ч. 3 ст. 54 Закону України
«Про судоустрій і статус суддів»*

3.25. Яким чином здійснюється передача особами, зазначеними у п. 1, пп. «а» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону «Про запобігання корупції», підприємств та/або корпоративних прав?

Загальний порядок передачі належних особі підприємств та/або корпоративних прав визначений ст. 36 Закону і передбачає необхідність дотримання таких вимог: передача має бути здійснена протягом 30 днів після призначення (обрання) на посаду; забороняється передавати в управління підприємства та корпоративні права на користь членів своєї сім'ї, а також укладати відповідні договори із суб'єктами підприємницької діяльності, торговцями цінними паперами та компаніями з управління активами, в яких працюють члени сім'ї; передача підприємств, які за способом утворення (заснування) та формування статутного капіталу є унітарними, здійснюється шляхом укладення договору управління майном із суб'єктом підприємницької діяльності. При обрахуванні строку передачі належних особі підприємств та/або корпоративних прав слід брати до уваги загальні правила обчислення строків, встановлені статтями 253, 254 ЦК.⁴⁹ Таким чином, перебіг строку передачі починається з наступного календарного дня після призначення (обрання) особи на посаду. Якщо ж останній день строку припадає на вихідний, святковий або інший неробочий день, днем закінчення строку є перший за ним робочий день.

пп. 1.1.4. Методичних рекомендацій НАЗК щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів

Розділ 4.

Електронне декларування. Моніторинг способу життя

- Податкова адреса (місце проживання). Електронне декларування. Доходи / видатки дітей. Декларування кредитів / фінансових зобов'язань. Обов'язок декларування подарунків, об'єктів нерухомості, цінного рухомого майна, об'єктів права власності, спільної сумісної / часткової власності. Контроль своєчасності та правильності декларацій. Виправлення помилок у декларації.
- Повідомлення про зміни майнового стану, строк повідомлення.
- Моніторинг способу життя.
- Обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища.
- Обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування.

4.1. Що таке податкова адреса фізичної особи та юридичної особи?

Податковою адресою платника податків – фізичної особи визнається місце її проживання, за яким її беруть на облік як платника податків у контролюючому органі. Платник податків – фізична особа може мати одночасно не більше однієї податкової адреси.

Податковою адресою юридичної особи (відокремленого підрозділу юридичної особи) є місцезнаходження такої юридичної особи, відомості про що містяться у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців. Податковою адресою підприємства, переданого у довірче управління, є місцезнаходження довірчого власника.

Ст. 45 Податкового кодексу України⁵⁰

4.2. Які відомості суб'єкт декларування повинен зазначити у декларації?

Суб'єкт декларування повинен у своїй декларації зазначити відомості, що включають дані про вид доходу, джерело доходу та його розмір.

*Абз. 2 п. 7 ч. 1 ст. 46 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.3. Чи обов'язково декларувати відомості, вартість яких перевищує 50 прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на 1 січня звітного року?

Так. Декларуванню підлягають відомості щодо фінансових зобов'язань (у тому числі отримані кредити, позики, зобов'язання за договорами лізингу, розмір сплачених коштів в рахунок основної суми позики (кредиту) та процентів за позику (кредиту), зобов'язання за договорами страхування та недержавного пенсійного забезпечення, позичені іншим особам кошти), а також видатки та всі правочини, вчинені у звітному періоді, на підставі яких у суб'єкта декларування виникає або припиняється право власності, володіння чи користування, у тому числі спільної власності, на нерухоме або рухоме майно, нематеріальні та інші активи, а також виникають фінансові зобов'язання.

Такі відомості зазначаються у разі, якщо розмір відповідного видатку перевищує 50 прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на 1 січня звітного року.

*П. 9, 10 ч. 1 ст. 46 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.4. Кого можна вважати членом сім'ї суб'єкта декларування?

Члени сім'ї – особи, які перебувають у шлюбі, а також їхні діти, у тому числі повнолітні, батьки, особи, які перебувають під опікою і піклуванням, інші особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі.

Отже, у будь-якому випадку членом сім'ї суб'єкта декларування є його **подружжя (дружина або чоловік)**, якщо шлюб

між ними офіційно не розірвано. При цьому немає значення факт окремого проживання подружжя і та обставина, що вони не пов'язані спільним побутом.

До **членів сім'ї суб'єкта декларування** за умови, якщо він з ними спільно проживає, пов'язаний спільним побутом та взаємними правами і обов'язками, також належать діти, у тому числі повнолітні; батьки, особи, які перебувають під опікою і піклуванням; будь-які інші особи, у тому числі особи, які спільно проживають із суб'єктом декларування, але не перебувають з ним у шлюбі. Інші особи, за відсутності хоча б однієї із вищевказаних ознак, для цілей декларування не вважаються членами сім'ї суб'єкта декларування.

Абз. 16 ч. 1 ст. 1; п. 1 ч. 1 ст. 46 Закону України «Про запобігання корупції»

4.5.

Чи потрібно декларувати відомості щодо доходів (видатків) дітей суб'єкта декларування?

Так, у декларації зазначаються відомості про членів сім'ї суб'єкта декларування, у тому числі дітей, за умови, якщо вони з ним спільно проживають, пов'язані спільним побутом та взаємними правами і обов'язками.

Абз. 16 ч. 1 ст. 1; п. 1 ч. 1 ст. 46 Закону України «Про запобігання корупції»

4.6.

Як бути, якщо член сім'ї суб'єкта декларування відмовляється надати будь-які відомості чи їхню частину для заповнення декларації?

У разі відмови члена сім'ї суб'єкта декларування надати будь-які відомості чи їх частину для заповнення декларації суб'єкт декларування зобов'язаний зазначити про це в декларації, відобразивши всю відому йому інформацію про такого члена сім'ї.

*Ч. 7 ст. 46 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.7.

Які об'єкти нерухомості підлягають декларуванню?

У декларації необхідно зазначити відомості про об'єкти нерухомості, що належать суб'єкту декларування та членам його сім'ї на праві приватної власності, включаючи спільну власність, або знаходяться у них в оренді чи на іншому праві користування, незалежно від форми укладення правочину, внаслідок якого набуто таке право.

*Абз. 1 п. 2 ч. 1 ст. 46 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.8.

Які відомості щодо об'єктів нерухомості зазначаються у декларації?

Такі відомості включають: а) дані щодо виду, характеристики майна, місцезнаходження, дату набуття майна у власність, оренду або інше право користування, вартість майна на дату набуття його у власність, володіння або користування; б)

у разі, якщо нерухоме майно перебуває у спільній власності, про усіх співвласників такого майна вказуються відомості, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців. У разі, якщо нерухоме майно перебуває в оренді або на іншому праві користування, про власника такого майна також вказуються відомості, зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців.

*П. 2 ч. 1 ст. 46 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.9.

Чи зазначаються у декларації відомості про об'єкти незавершеного будівництва або об'єкти, не прийняті в експлуатацію, або право власності на які не зареєстроване в установленому законом порядку?

Так, у декларації зазначаються відомості про об'єкти незавершеного будівництва, об'єкти, не прийняті в експлуатацію, або право власності на які не зареєстроване в установленому законом порядку, які:

- а) належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї на праві власності відповідно до Цивільного кодексу України;
- б) розташовані на земельних ділянках, що належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї на праві приватної власності, включаючи спільну власність, або передані їм в оренду чи на іншому праві користування, незалежно від правових підстав набуття такого права;
- в) повністю або частково побудовані з матеріалів чи за кошти суб'єкта декларування або членів його сім'ї.

Такі відомості включають:

- а) інформацію про місцезнаходження об'єкта;
- б) інформацію про власника або користувача земельної ділянки, на якій здійснюється будівництво об'єкта;
- в) якщо об'єкт перебуває у спільній власності – про всіх його співвласників зазначаються відомості, передбачені п. 1 ч. 1 цієї статті, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців.

*П. 2-1 ч. 1 ст. 46 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.10. Як відображати в декларації інформацію щодо об'єктів, які перебувають у спільній власності?

У випадку спільної сумісної власності, що не передбачає виділення часток: у розділах декларації, де зазначається спільна власність на майно, при додаванні нового об'єкта в полі «Тип права» потрібно обрати варіант «Спільна власність», а в полі «Частка власності» варто обрати помітку «Не застосовується». Як і в інших полях, ця можливість обрання тієї чи іншої помітки (кнопки) з'являється після натискання на відповідному полі. У випадку ж спільної часткової власності, після вибору типу права «Спільна власність» необхідно вказати частку власності кожного із співвласників у відповідному полі.

П. 7 Роз'яснення НАЗК щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю⁵¹

4.11 Як визначити цінне рухоме майно?

Цінним вважається рухоме майно, вартість якого перевищує 100 прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на 1 січня звітного року, що належить суб'єкту декларування або членам його сім'ї на праві приватної власності, у тому числі спільної власності, або перебуває в його володінні або користуванні незалежно від форми правочину, внаслідок якого набуто таке право.

*Абз. 1 п. 3 ч. 1 ст. 46 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.12. Які відомості мають зазначатися в е-декларації про цінне рухоме майно?

Такі відомості включають: а) дані щодо виду майна, характеристики майна, дату набуття його у власність, володіння або користування, вартість майна на дату його набуття у власність, володіння або користування;

б) дані щодо транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, а також щодо їх марки та моделі, року випуску, ідентифікаційного номера (за наявності). Відомості про транспортні засоби та інші самохідні машини і механізми зазначаються незалежно від їх вартості;

в) у разі, якщо рухоме майно перебуває у спільній власності, про усіх співвласників такого майна також вказуються відомості, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду ЄДР юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців. У разі, якщо рухоме майно перебуває у володінні або користуванні, про власників такого майна також вказуються відомості, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців.

Декларування цінного рухомого майна, зазначеного у цьому пункті (крім транспортних засобів та інших самохідних ма-

шин і механізмів), права на яке набуті до подання суб'єктом декларування першої декларації, здійснюється з обов'язковим зазначенням інформації про набуття такого майна до початку періоду здійснення діяльності із виконання функцій держави або місцевого самоврядування або у такий період. При цьому зазначення даних щодо його вартості та дати набуття у власність, володіння або користування не є обов'язковим.

*П. 3 ч. 1 ст. 46 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.13. Чи потрібно зазначати у декларації інформацію про цінні папери?

Так, потрібно зазначати про цінні папери (акції, облігації, чеки, сертифікати, векселі), що належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї, із відображенням відомостей стосовно виду цінного папера, його емітента, дати набуття цінних паперів у власність, кількості та номінальної вартості цінних паперів. У разі, якщо цінні папери передані в управління іншій особі, щодо цієї особи також вказуються відомості або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду ЄДРПОУ.

*П. 4 ч. 1 ст. 46 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.14. Чи потрібно зазначати у декларації інформацію про інші корпоративні права?

Так, у декларації потрібно зазначати інші корпоративні права, що належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї, із зазначенням найменування кожного суб'єкта

господарування, його організаційно-правової форми, коду ЄДРПОУ, частки у статутному (складеному) капіталі товариства, підприємства, організації у грошовому та відсотковому вираженні.

*П. 5 ч. 1 ст. 46 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.15. Чи зазначаються у декларації відомості щодо юридичних осіб, кінцевим бенефіціарним власником (контролером) яких є суб'єкт декларування або члени його сім'ї?

Так, такі відомості мають зазначатися у декларації.

*П. 5-1 ч. 1 ст. 46 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.16. Чи зазначається у декларації інформація про нематеріальні активи?

Так, зазначаються нематеріальні активи (об'єкти інтелектуальної власності), які можуть бути оцінені в грошовому еквіваленті, що належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї (вид та характеристики таких активів, вартість активів на момент виникнення права власності, а також дату виникнення права на них).

*П. 6 ч. 1 ст. 46 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.17. Інформація про які види доходів зазначається у декларації?

У декларації необхідно зазначити інформацію про отримані (нараховані) доходи (у вигляді заробітної плати (грошового забезпечення), отримані як за основним місцем роботи, так і за сумісництвом, гонорари, дивіденди, проценти, роялті, страхові виплати, благодійна допомога, пенсія, доходи від відчуження цінних паперів та корпоративних прав, подарунки та інші доходи) із зазначенням даних про вид доходу, джерело доходу та його розмір. Відомості щодо подарунка зазначаються у окремих випадках.

*П. 7 ч. 1 ст. 46 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.18. Чи потрібно декларувати наявні грошові активи?

Так, необхідно декларувати наявні грошові активи (готівкові кошти, кошти, розміщені на банківських рахунках, внески до кредитних спілок та інших небанківських фінансових установ, кошти, позичені третім особам, а також активи у дорогоцінних (банківських) металах), якщо сукупна їх вартість перевищує 50 прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на 1 січня звітного року, із зазначенням відомостей про вид, розмір та валюту активу, а також найменування та код ЄДРПОУ установи, в якій відкриті відповідні рахунки або до якої зроблені відповідні внески.

*П. 8 ч. 1 ст. 46 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.19 Чи всі видатки необхідно декларувати?

Ні, не всі. Лише ті, сума яких перевищує 50 прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на 1 січня звітного року. Це мають бути видатки та всі правочини, вчинені у звітному періоді, на підставі яких у суб'єкта декларування виникає або припиняється право власності, володіння чи користування, у тому числі спільної власності, на нерухоме або рухоме майно, нематеріальні та інші активи, а також виникають фінансові зобов'язання, дані про вид правочину, його предмет.

*П. 10 ч. 1 ст. 46 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.20 Хто може не зазначати видатки у декларації?

Відомості про видатки та всі правочини, вчинені у звітному періоді, не зазначаються у деклараціях осіб, які претендують на зайняття посади, зазначеної у п. 1, пп. «а» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону «Про запобігання корупції», а також у деклараціях, що подаються відповідно до абзаців 2 і 3 ч. 3 ст. 45 цього Закону.

*ч. 4 статті 46 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.21. Чи потрібно зазначати у декларації про роботу за сумісництвом?

Так, відомості про посаду чи роботу, що виконується або виконувалася за сумісництвом, зазначаються із розкриттям даних про займану посаду чи роботу (оплачувану чи ні), що виконується за договором (контрактом), найменування юридичної чи фізичної особи, в якій (яких) особа працює або

працювала за сумісництвом, із зазначенням коду ЄДРПОУ, або прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи із зазначенням її реєстраційного номера облікової картки платника податків.

*П. 11 ч. 1 ст. 46 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.22. Чи потрібно декларувати членство суб'єкта декларування в об'єднаннях (організаціях)?

Так, потрібно зазначити у деклараціях входження суб'єкта декларування до керівних, ревізійних чи наглядових органів громадських об'єднань, благодійних організацій, саморегульованих чи самоврядних професійних об'єднань, членство в таких об'єднаннях (організаціях) із зазначенням назви відповідних об'єднань (організацій) та їх коду ЄДРПОУ.

*П. 12 ч. 1 ст. 46 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.23. Чи можна не подавати відомості про об'єкт декларування, що знаходиться за межами території України?

Ні, не можна. Відомості подаються незалежно від того, знаходиться об'єкт декларування на території України чи за її межами.

*Ч. 2 ст. 46 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.24. В яких випадках необхідно зазначити об'єкти декларування, що є об'єктами права власності третьої особи?

У декларації зазначаються відомості про об'єкти декларування, що є об'єктами права власності третьої особи, якщо суб'єкт декларування або член його сім'ї отримує чи має право на отримання доходу від такого об'єкта або може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти щодо такого об'єкта дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним.

*Абз. 1 ч. 3 ст. 46 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.25. Які відомості щодо об'єктів декларування, що є об'єктом права власності третьої особи, не зазначаються у декларації?

У декларації не зазначаються відомості про об'єкти декларування, що є об'єктами права власності третьої особи, головним призначенням яких є використання у господарській діяльності такої юридичної особи (промислове обладнання, спеціальна техніка тощо), якщо відповідні об'єкти належать на праві власності юридичній особі, кінцевим бенефіціарним власником (контролером) яких є суб'єкт декларування або члени його сім'ї.

*Абз. 2 ч. 3 ст. 46 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.26. Хто повинен декларувати відомості про об'єкти декларування, що є об'єктами права власності третьої особи?

У декларації такі відомості зазначають службові особи, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, а також суб'єкти декларування, які обіймають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків.

*Абз. 3 ч. 3 ст. 46 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.27. В якій валюті відображаються доходи і видатки суб'єкта декларування?

Відображення доходів і видатків суб'єктів декларування здійснюється у грошовій одиниці України. Конституцією України (ст. 99) закріплено, що грошовою одиницею України є гривня.

*Абз. 1 ч. 5 ст. 46 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.28. Як зазначати у декларації доходи / видатки, одержані / здійснені в іноземній валюті?

Доходи / видатки, одержані / здійснені в іноземній валюті, з метою відображення у декларації перераховуються в грошовій одиниці України за валютним (обмінним) курсом НБУ, що діяв на дату одержання доходів / здійснення видатків. Щодо

доходів / видатків, одержаних / здійснених за кордоном, зазначається держава, в якій їх було одержано / здійснено.

*Ч. 6 ст. 46 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.29. Яку вартість майна, майнових прав, активів, інших об'єктів декларування необхідно декларувати?

Вартість майна, майнових прав, активів, інших об'єктів декларування, зазначається у грошовій одиниці України на момент їх набуття у власність або останньої грошової оцінки. Вартість майна, майнових прав, активів, інших об'єктів декларування, що перебувають у володінні чи користуванні суб'єкта декларування, зазначається у випадку, якщо вона відома суб'єкту декларування або повинна була стати відомою внаслідок вчинення відповідного правочину.

*Абз. 2, 3 ч. 5 ст. 46 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.30. Що розуміється під подарунком?

Подарунок – грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які надають / одержують безоплатно або за ціною, нижчою за мінімальну ринкову.

*Ч. 1 ст. 1 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.31. Чи можна отримувати подарунки від близьких осіб?

Так, можна, з урахуванням певних особливостей оподаткування і декларування.

*Ч. 2 ст. 23 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.32. Чи є обмеження щодо вартості подарунків, отримуваних службовцями?

Службовці можуть приймати подарунки, що відповідають **загальновизнаним уявленням про гостинність**, якщо вартість таких подарунків не перевищує 1 прожитковий мінімум для працездатних осіб, встановлений на день прийняття подарунка, одноразово, а сукупна вартість таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, не перевищує 2 прожиткових мінімумів, встановлених для працездатної особи на 1 січня того року, в якому прийнято подарунки. Передбачене обмеження не поширюється на подарунки, які даруються близькими особами; одержуються як загальнодоступні знижки на товари, послуги, загальнодоступні виграші, призи, премії, бонуси.

*Ч. 2 ст. 23 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.33. Чи потрібно декларувати подарунки?

Так, потрібно. Подарунок (у формі, іншій ніж грошові кошти) декларується лише у разі, якщо його вартість перевищує 5 прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на 1 січня звітного року, а для подарунків у вигляді грошо-

вих коштів – якщо розмір таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, перевищує п'ять прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на 1 січня звітного року.

*П. 7 ч. 1 ст. 46 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.34. Що робити, якщо є сумніви щодо можливості одержання подарунка?

Особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у випадку наявності сумнівів щодо можливості одержання нею подарунка має право письмово звернутися для одержання консультації з цього питання до територіального органу НАЗК, який надає відповідне роз'яснення.

*Ч. 5 ст. 24 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.35. Чи можна знайти у відкритому доступі інформацію щодо заповнення електронних декларацій?

Так, роз'яснення НАЗК № 3 від 11.08.2016 щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю доступні за посиланням:

http://nazk.gov.ua/sites/default/files/roz_yasnennya_15.08.16_15.30_14_0.pdf

4.36. Чи є конкретні строки подання е-декларації особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування?

Так, є. Особи, які є суб'єктами декларування, зобов'язані щорічно до 1 квітня подавати шляхом заповнення на офіційному веб-сайті НАЗК декларацію за минулий рік за формою, що визначається Національним агентством з питань запобігання корупції.

*Ч. 1 ст. 45 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.37. Чи потрібно особам, які припиняють діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, подавати декларацію?

Так, потрібно подавати декларацію за період, що не охоплений раніше поданими деклараціями.

*Абз. 1 ч. 2 ст. 45 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.38. Чи зобов'язані особи, які припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, подавати декларацію після припинення діяльності?

Так, особи, які припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, зобов'язані наступного року після припинення діяльності подавати декларацію за минулий рік.

*Абз. 2 ч. 2 ст. 45 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.39. Чи потрібно особам, які бажають обійняти посади, пов'язані з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, подавати декларацію за минулий рік?

Так, потрібно подавати декларацію за минулий рік до призначення або обрання на відповідну посаду.

*Ч. 3 ст. 45 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.40. Чи можливо подати виправлену е-декларацію і якщо так, то у який строк?

Так, упродовж семи днів після подання е-декларації.

*Ч. 4 ст. 45 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.41. Чи є можливість виправити помилку в уже поданій декларації поза межами семиденного строку?

Така можливість є. Якщо після завершення 7-денного строку суб'єкт декларування виявить неповні чи неправильні відомості в поданій ним декларації (або у виправленій декларації), він повідомляє про це НАЗК через персональний електронний кабінет та подає виправлену декларацію згідно з рішенням уповноваженої особи НАЗК.

*Абз. 2 п. 7 Рішення Національного агентства
з питань запобігання корупції
№ 3 від 10.06.2016⁵²*

4.42. Який орган здійснює контроль та перевірку щодо своєчасності подання, правильності та повноти заповнення декларацій, поданих суб'єктами декларування?

Повна перевірка декларацій особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, належить до компетенції НАЗК.

Якщо за результатами контролю встановлено, що суб'єкт декларування не подав декларацію, НАЗК письмово повідомляє такого суб'єкта про факт неподання декларації, і ця

особа повинна протягом 10 днів з дня отримання такого повідомлення подати декларацію, заповнивши її на офіційному веб-сайті НАЗК.

*Ст. 48, абз. 1 ч. 3 ст. 49 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.43. Хто перевіряє факт подання суб'єктом декларування декларації?

Перевіряти факт подання суб'єктами декларування декларацій зобов'язані державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, а також юридичні особи публічного права, в яких працюють суб'єкти декларування (працювали або входять чи входили до складу утвореної в органі конкурсної комісії, до складу Громадської ради доброчесності, відповідних громадських рад, рад громадського контролю, утворених при державних органах). Вони мають повідомляти НАЗК про випадки неподання чи несвоєчасного подання таких декларацій у визначеному ним порядку.

Якщо за результатами контролю встановлено, що суб'єкт декларування не подав декларацію, НАЗК письмово повідомляє такого суб'єкта про факт неподання декларації, і суб'єкт декларування повинен протягом 10 днів з дня отримання такого повідомлення подати декларацію в порядку, визначеному ч. 1 ст. 45 Закону «Про запобігання корупції». Одночасно НАЗК письмово повідомляє про факт неподання декларації керівнику державного органу, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, їх апарату, юридичної особи публічного права, в якому працює відповідний суб'єкт декларування, та спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції.

*Ч. 2, 3 ст. 49 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.44. До якого реєстру включаються декларації осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування?

Подані декларації включаються до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що формується та ведеться НАЗК.

*Абз. 1 ч. 1 ст. 47 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.45. Як забезпечується доступ до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування?

НАЗК забезпечує відкритий цілодобовий доступ до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, на офіційному веб-сайті НАЗК.

Доступ до ЄДР декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, на офіційному веб-сайті НАЗК надається шляхом можливості перегляду, копіювання та роздрукування інформації, а також у вигляді набору даних (електронного документа), організованого у форматі, що дозволяє його автоматизоване оброблення електронними засобами (машинозчитування) з метою повторного використання.

*Абз. 2, 3 ч. 1 ст. 47 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.46. Яка інформація у декларації є інформацією з обмеженим доступом і не відображається у відкритому доступі?

Зазначені у декларації відомості щодо реєстраційного номера облікової картки платника податків або серії та номера паспорта громадянина України, місця проживання, дати народження фізичних осіб, щодо яких зазначається інформація в декларації, місцезнаходження об'єктів, що наводяться в декларації (крім області, району, населеного пункту, де знаходиться об'єкт), є інформацією з обмеженим доступом та не належать до відображення у відкритому доступі.

*Абз. 4 ч. 1 ст. 47 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.47. Скільки часу зберігається інформація про особу в ЄДР декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування?

Інформація про особу в ЄДР декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, зберігається упродовж всього часу виконання цією особою функцій держави або місцевого самоврядування, а також упродовж 5 років після припинення виконання нею зазначених функцій, крім останньої декларації, поданої особою, що зберігається безстроково.

*Ч. 2 ст. 47 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.48. Що означає повна перевірка декларацій?

Повна перевірка декларації полягає у з'ясуванні достовірності задекларованих відомостей, точності оцінки задекларованих активів, перевірки на наявність конфлікту інтересів та ознак незаконного збагачення і може здійснюватися у період здійснення суб'єктом декларування діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, а також протягом 3 років після припинення такої діяльності.

*Абз. 1 ч. 1 ст. 50 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.49. Декларації яких осіб підлягають обов'язковій повній перевірці?

Обов'язковій повній перевірці підлягають декларації службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, суб'єктів декларування, які обіймають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків, перелік яких затверджується НАЗК.

Обов'язковій повній перевірці також підлягають декларації, подані іншими суб'єктами декларування, у разі виявлення у них невідповідностей за результатами логічного та арифметичного контролю.

*Абз. 2, 3 ч. 1 ст. 50 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.50. Хто уповноважений здійснювати перевірку е-декларацій?

НАЗК проводить повну перевірку декларації, а також самостійно проводить повну перевірку інформації, яка підлягає відображенню в декларації, щодо членів сім'ї суб'єкта декларування у випадках, якщо члени сім'ї відмовляються надавати відомості для заповнення декларації.

*Абз. 4 ч. 1 ст. 50 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.51. На підставі якої інформації НАЗК проводить перевірку декларації?

НАЗК проводить перевірку декларації на підставі інформації, отриманої від фізичних та юридичних осіб, із ЗМІ та інших джерел, про можливе відображення у декларації недостовірних відомостей.

*Абз. 5 ч. 1 ст. 50 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.52. Як реагує НАЗК, якщо встановить недостовірні відомості у декларації?

У разі встановлення за результатами повної перевірки декларації відображення у ній недостовірних відомостей НАЗК письмово повідомляє про це керівника відповідного державного органу, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, їх апарату, юридичної особи публічного права, в якому працює відповідний

суб'єкт декларування, та спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції.

*Ч. 2 ст. 50 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.53. На які особливості у поданні декларацій варто звернути увагу?

Стосовно осіб, зазначених у п. 1, пп. «а» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону «Про запобігання корупції», які належать до кадрового складу розвідувальних органів України та/або обіймають посади, перебування на яких становить державну таємницю, зокрема у військових формуваннях та державних органах, що здійснюють оперативно-розшукову, контрольно-розвідувальну, розвідувальну діяльність, а також осіб, які претендують на зайняття таких посад, заходи фінансового контролю організуються і здійснюються у спосіб, що унеможливорює розкриття їх належності до зазначених органів (формувань), у порядку, що визначається НАЗК з питань запобігання корупції за погодженням із зазначеними органами (формуваннями).

*Ст. 52-1 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.54. Чи треба суб'єкту декларування повідомляти НАЗК про відкриття ним або членом його сім'ї валютного рахунку в установі банку-нерезидента?

Так, треба. У разі відкриття суб'єктом декларування або членом його сім'ї валютного рахунку в установі банку-не-

резидента відповідний суб'єкт декларування зобов'язаний у 10-денний строк письмово повідомити про це НАЗК у встановленому ним порядку, із зазначенням номера рахунка і місцезнаходження банку-нерезидента.

*Ч. 1 ст. 52 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.55. **Що має зробити суб'єкт декларування у разі отримання ним доходу, придбання майна на суму, яка перевищує 50 прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на 1 січня відповідного року?**

У такому разі настають суттєві зміни у майновому стані суб'єкта декларування. Зазначений суб'єкт у 10-денний строк з моменту отримання доходу або придбання майна на суму, яка перевищує 50 прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на 1 січня відповідного року, зобов'язаний письмово повідомити про це НАЗК. Зазначена інформація вноситься до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та оприлюднюється на офіційному веб-сайті Національного агентства.

*Ч. 2 ст. 52 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.56. Хто здійснює моніторинг способу життя суб'єктів декларування?

НАЗК здійснює вибірковий моніторинг способу життя суб'єктів декларування.

*Ч. 1 ст. 51 Закону України
«Про запобігання корупції».*

4.57. З якою метою здійснюється моніторинг способу життя суб'єктів декларування?

З метою встановлення відповідності рівня життя суб'єктів декларування наявним у них та членів їхніх сімей майну і одержаним ними доходам згідно з декларацією особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що подається відповідно до Закону «Про запобігання корупції».

*Ч. 1 ст. 51 Закону України
«Про запобігання корупції».*

4.58. На підставі якої інформації здійснюється моніторинг способу життя суб'єкта декларування?

Моніторинг способу життя суб'єктів декларування здійснюється НАЗК на підставі інформації, отриманої від фізичних та юридичних осіб, а також із засобів масової інформації та інших відкритих джерел інформації, яка містить відомості

про невідповідність рівня життя суб'єктів декларування задекларованим ними майну і доходам.

*Ч. 2 ст. 51 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.59. Чи не порушується під час моніторингу способу життя суб'єкта декларування його право на недоторканність особистого і сімейного життя?

Ні. Моніторинг способу життя здійснюється із додержанням законодавства про захист персональних даних та не повинен передбачати надмірного втручання у право на недоторканність особистого і сімейного життя особи.

*Абз. 2 ч. 3 ст. 51 Закону України
«Про запобігання корупції»*

Поняття **моніторингу** за своїм змістом включає в себе безперервне відстежування та порівняння даних, що містяться у е-деклараціях різних періодів, у контексті зростання статків, зміни структури витрат, зіставлення відповідності доходів (майна) стилю життя суб'єкта декларування. Ключовим у такому моніторингу, в межах реалізації компетенції НАЗК, є здійснення аналітичної роботи щодо: суб'єкта декларування; е-декларації; інформації про невідповідність рівня життя суб'єкта декларування задекларованим майну, доходам. Зважаючи на це, сама по собі аналітична робота, що здійснює НАЗК у контексті аналізу змісту е-декларацій, не може призвести до порушення вище зазначених конституційних прав особи.

4.60. Які наслідки можуть наставати для суб'єкта декларування, якщо встановлено невідповідність рівня життя задекларованим ним майну і доходам?

Це підстава для здійснення повної перевірки декларації суб'єкта декларування. У разі встановлення невідповідності рівня життя НАЗК надається можливість суб'єкту декларування протягом 10 робочих днів надати письмове пояснення за таким фактом. У разі виявлення за результатами моніторингу способу життя ознак корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією, НАЗК інформує про них спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції.

*Ч. 4 ст. 51 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.61. Чи існують певні обмеження для осіб, зазначених у ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», щодо використання службових повноважень чи свого становища?

Так. Таким особам забороняється використовувати свої службові повноваження або своє становище та пов'язані з цим можливості з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб, у тому числі використовувати будь-яке державне чи комунальне майно або кошти в приватних інтересах.

*Ст. 22 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.62. Чи існують певні обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування?

Так. Щодо осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, зазначених у п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону «Про запобігання корупції», які звільнилися або іншим чином припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, встановлюються певні заборони.

Їм протягом року з дня припинення відповідної діяльності забороняється укладати трудові договори (контракти) або вчиняти правочини у сфері підприємницької діяльності з юридичними особами приватного права або фізичними особами – підприємцями, якщо ці особи протягом року до дня припинення виконання функцій держави або місцевого самоврядування здійснювали повноваження з контролю, нагляду або підготовки чи прийняття відповідних рішень щодо діяльності цих юридичних осіб або фізичних осіб – підприємців.

Вони не мають права розголошувати або використовувати в інший спосіб у своїх інтересах інформацію, яка стала їм відома у зв'язку з виконанням службових повноважень, крім випадків, встановлених законом.

Особи, зазначені у п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону «Про запобігання корупції», протягом року з дня припинення відповідної діяльності не в праві представляти інтереси будь-якої особи у справах (у тому числі в тих, що розглядаються в судах), в яких іншою стороною є орган, підприємство, установа, організація, в якому (яких) вони працювали на момент припинення зазначеної діяльності.

*Ч. 1 ст. 26 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.63. Які наслідки можуть наставати у разі порушення обмеження щодо укладення трудового договору (контракту)?

У випадку порушення обмежень, встановлених п. 1 ч. 1 ст. 26 Закону «Про запобігання корупції» це може бути підставою для припинення відповідного договору. У разі виявлення таких порушень НАЗК звертається до суду для припинення трудового договору (контракту), визнання правочину недійсним.

*Абз. 1 ч. 2 ст. 26 Закону України
«Про запобігання корупції»*

4.64. Які наслідки можуть наставати у разі порушення обмежень щодо вчинення правочинів у сфері підприємницької діяльності з юридичними особами приватного права або фізичними особами – підприємцями?

Правочини у сфері підприємницької діяльності, вчинені з порушенням вимог п. 1 ч. 1 ст. 26 Закону «Про запобігання корупції», можуть бути визнані недійсними.

*Абз. 2 ч. 2 ст. 26 Закону України
«Про запобігання корупції»*

Розділ 5.

Окремі аспекти відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією

- Відповідальність за правопорушення, пов'язані з корупцією. Відповідальність за порушення вимог фінансового контролю.
- Проблемні питання застосування статей 21, 22 Кодексу України про адміністративні правопорушення за правопорушення, пов'язані з корупцією.
- Відповідальність за статтею 366-1 Кримінального кодексу України, порядок застосування.
- Недопустимість застосування за корупційні злочини ст. 69, 75, 79 Кримінального кодексу України.
- Відповідальність юридичних осіб відповідно до ст. 65 Закону України «Про запобігання корупції».
- Право на відшкодування. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією. Ст. 68 Закону України «Про запобігання корупції».
- Особливості ведення Реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення.
- Органи, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією.

5.1. За які правопорушення, пов'язані з корупцією, передбачена адміністративна відповідальність?

За порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності (стаття 172-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення,⁵³ далі – КУпАП), порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків (стаття 172-5 КУпАП), порушення вимог фінансового контролю (стаття 172-6 КУпАП), порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (стаття 172-7 КУпАП), незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових повноважень (стаття 172-8 КУпАП), нежиття заходів щодо протидії корупції (стаття 172-9 КУпАП), порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням (стаття 172-9-1 КУпАП).

5.2. Яка відповідальність передбачена за порушення обмежень щодо одержання подарунків?

Згідно з ч. 1 ст. 172-5 КУпАП, порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків тягне за собою накладення штрафу від 100 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією такого подарунка.

За ту саму дію, якщо вона вчинена особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за порушення, передбачене ч. 1 цієї статті, настає відповідальність у виді накладення штрафу від 200 до 400 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією такого подарунка (пожертви) та з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на 1 рік.

Суб'єктами таких правопорушень можуть бути особи, зазначені у п. 1, 2 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції».

Поняття подарунка визначено в абз. 9 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції».

Обмеження щодо одержання подарунків передбачені у ст. 23 Закону України «Про запобігання корупції». Зокрема, особам, зазначеним у пунктах 1, 2 ч. 1 ст. 3 цього Закону, забороняється безпосередньо або через інших осіб вимагати, просити, одержувати подарунки для себе чи близьких їм осіб від юридичних або фізичних осіб:

- 1) у зв'язку із здійсненням такими особами діяльності, пов'язаної із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування;
- 2) якщо особа, яка дарує, перебуває в підпорядкуванні такої особи.

*Ст. 172-5 Кодексу України
про адміністративні правопорушення,
ст. 1, 23 Закону України
«Про запобігання корупції»*

5.3.

Що потрібно зробити особі, до якої надійшла пропозиція щодо неправомірної вигоди або подарунка?

Особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, порівняні до них особи у разі надходження пропозиції щодо неправомірної вигоди або подарунка, незважаючи на приватні інтереси, зобов'язані невідкладно вжити таких заходів:

- 1) відмовитися від пропозиції;
- 2) за можливості, ідентифікувати особу, яка зробила пропозицію;
- 3) залучити свідків, якщо це можливо, у тому числі з числа співробітників; 4) письмово повідомити про пропозицію безпосереднього керівника (за наявності) або керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації,

спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

*Ч. 1 ст. 24 Закону України
«Про запобігання корупції»*

5.4.

Що робити, якщо виявлено чи отримано майно, що може бути неправомірною вигодою або подарунком?

Якщо особа, на яку поширюються обмеження щодо використання службового становища та щодо одержання подарунків, виявила у своєму службовому приміщенні чи отримала майно, що може бути неправомірною вигодою, або подарунок (майно), вона зобов'язана невідкладно, але не пізніше 1 робочого дня, письмово повідомити про цей факт свого безпосереднього керівника або керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації. Про виявлення майна складається акт, який підписується особою, яка виявила майно, та її безпосереднім керівником або керівником відповідного органу, підприємства, установи, організації. Якщо таке майно виявляє особа, яка є керівником органу, підприємства, установи, організації, акт про виявлення майна підписує ця особа та особа, уповноважена на виконання обов'язків керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації у разі його відсутності.

Предмети неправомірної вигоди, а також одержані чи виявлені подарунки зберігаються в органі до їх передачі спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції.

*Ч. 2, 3 ст. 24 Закону України
«Про запобігання корупції»*

5.5. Що таке порушення вимог фінансового контролю?

За змістом диспозиції ч. 1 та 2 ст. 172-6 КУпАП поняття **порушення вимог фінансового контролю** охоплює:

- несвоєчасне подання без поважних причин декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, яке тягне за собою накладення штрафу від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (ч. 1 ст. 172-6 КУпАП);
- неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані, за що передбачена відповідальність у виді штрафу від 100 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (ч. 2 ст. 172-6 КУпАП);
- подання завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за що передбачено накладення штрафу від 1000 до 2500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (ч. 4 ст. 172-6 КУпАП).

Згідно з приміткою до ст. 172-6 КУпАП, суб'єктом зазначених вище правопорушень є особи, які відповідно до ч. 1 та 2 ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції» зобов'язані подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Також треба враховувати, що адміністративна відповідальність за ч. 4 цієї статті настає у разі подання завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, стосовно майна або іншого об'єкта декларування, що має вартість, якщо такі відомості відрізняються від достовірних на суму від 100 до 250 прожиткових мінімумів для працездатних осіб.

*Ст. 172-6 Кодексу України
про адміністративні правопорушення*

5.6. Що означає несвоєчасність подання декларації?

Необхідною умовою для притягнення особи до відповідальності за ч. 1 ст. 172-6 КУпАП є встановлення ознаки об'єктивної сторони правопорушення – несвоєчасності подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. **Несвоєчасність подання декларації** означає її подання поза строком, визначеним законом. У ч. 1 ст. 45 Закону «Про запобігання корупції» визначено кінцевий термін подання декларації – **щорічно до 1 квітня**.

Інформаційний лист ВССУ «Щодо притягнення до адміністративної відповідальності за окремі правопорушення, пов'язані з корупцією»⁵⁴

5.7. Що означає несвоєчасне подання декларації «без поважних причин»?

Під **поважними причинами** потрібно розуміти неможливість для особи подати вчасно декларацію у зв'язку з хворобою, перебуванням особи на лікуванні, внаслідок стихійного лиха (повені, пожежі, землетрусу), технічних збоїв офіційного веб-сайту Національного агентства з питань запобігання корупції, витребуванням відомостей, необхідних для внесення у декларацію, перебуванням (триманням) під вартою тощо.

У разі наявності у особи, яка є суб'єктом декларування, поважних причин несвочасного подання декларації відповідальність за ч. 1 ст. 172-6 КУпАП виключається.

Інформаційний лист ВССУ «Щодо притягнення до адміністративної відповідальності за окремі правопорушення, пов'язані з корупцією»

5.8.

Чи можуть бути притягнуті до адміністративної відповідальності особи, зазначені у п. 1, пп. «а» і «в» п. 2, п. 5 ч. 1 ст. 3 Закону «Про запобігання корупції», у разі припинення ними діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, за несвоєчасність подання декларації?

Ні. У ч. 2 ст. 45 Закону «Про запобігання корупції» зазначено про обов'язок осіб, зазначених у п. 1, пп. «а» і «в» п. 2, п. 5 ч. 1 ст. 3 Закону «Про запобігання корупції», у разі припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, подати декларацію за період, не охоплений раніше поданими деклараціями. Разом з тим, кінцевий термін подання декларації не визначено взагалі. Відсутність законодавчо визначеного терміну подання декларації в разі припинення діяльності унеможливорює безумовну констатацію несвоєчасності такого подання.

Інформаційний лист ВССУ «Щодо притягнення до адміністративної відповідальності за окремі правопорушення, пов'язані з корупцією»

5.9. Чи може бути суддя, який звільнений з підстав, визначених ч. 6 ст. 126 Конституції України⁵⁵, суб'єктом адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 172-6 КУпАП?

Ні, не може. У ч. 6 ст. 126 Конституції України перелічені підстави для **звільнення судді**, а не **припинення його діяльності**. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» розрізняє терміни «звільнення» (статті 112-118) та «припинення» (статті 119-125), а отже, розмежовує їх, передбачаючи різні підстави для настання таких юридичних фактів. Оскільки притягнення особи до адміністративної відповідальності за аналогією забороняється, то судді, які звільняються з підстав, визначених ч. 6 ст. 126 Конституції України, не можуть бути суб'єктом адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 172-6 КУпАП.

Інформаційний лист ВССУ «Щодо притягнення до адміністративної відповідальності за окремі правопорушення, пов'язані з корупцією»

5.10. Чи може суддя, який пішов у відставку та отримав вихідну допомогу у зв'язку з відставкою, бути притягнутий до адміністративної відповідальності за ч. 2 ст. 172-6 КУпАП за неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про суттєві зміни в майновому стані?

Ні. Згідно з ч. 6 ст. 126 Конституції України подання заяви про відставку є підставою для **звільнення судді**, а не **припинення ним діяльності**. Тобто такий суддя не може бути

суб'єктом адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 172-б КУпАП.

Інформаційний лист ВССУ «Щодо притягнення до адміністративної відповідальності за окремі правопорушення, пов'язані з корупцією»

5.11. Чи має особа, яка притягнута до відповідальності за неподання, несвоєчасне подання без поважних причин декларації або за подання декларації, що містить завідомо недостовірні відомості, подавати декларацію?

У разі притягнення суб'єкта декларування до відповідальності за неподання, несвоєчасне подання декларації або за подання завідомо недостовірних відомостей у декларації він зобов'язаний подати відповідну декларацію з достовірними відомостями.

Абз. 2 ч. 4 ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції»

5.12. Як має діяти суддя, коли під час вирішення питання про притягнення особи до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язане з корупцією, з'ясувалося, що чинне законодавство містить колізії, які допускають його неоднозначне тлумачення?

Згідно з рішенням Європейського суду з прав людини від 14 жовтня 2010 року у справі «Щокін проти України»⁵⁶ визначено концепцію якості закону, зокрема з вимогою, щоб він був доступним для заінтересованих осіб, чітким та передбачуваним у своєму застосуванні. Відсутність у національному законодавстві необхідної чіткості і точності порушує вимогу «якості закону». Тому, в разі, коли національне законодавство допустило неоднозначне або множинне тлумачення прав та обов'язків осіб, національні органи зобов'язані застосувати найбільш сприятливий для осіб підхід. Отже, вирішення колізій у законодавстві завжди має тлумачитися на користь особи.

Інформаційний лист ВССУ «Щодо притягнення до адміністративної відповідальності за окремі правопорушення, пов'язані з корупцією»

5.13. Чи можливо, у разі притягнення особи до відповідальності за адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, застосовувати до неї положення статті 22 КУпАП?

Статтю 22 КУпАП передбачена можливість звільнення від адміністративної відповідальності при малозначності правопорушення. В ній зазначено, що при малозначності вчиненого адміністративного правопорушення орган (по-

садова особа), уповноважений вирішувати справу, може звільнити порушника від адміністративної відповідальності і обмежитися усним зауваженням. При цьому законодавцем не визначено змісту поняття та ознак малозначності адміністративного правопорушення. Відповідно до ст. 22 КУпАП, право вирішувати, чи є діяння малозначним, чи ні, належить до компетенції органу (посадової особи), уповноваженого вирішувати справу. Вочевидь, під час вирішення зазначеного питання треба враховувати такі ознаки, як здатність адміністративного правопорушення заподіювати шкоду або створювати загрозу її заподіяння суспільним відносинам, які й становлять об'єкт правопорушення.

Питання щодо того, чи можна визнавати правопорушення, пов'язане з корупцією, **малозначним**, належить до спірних питань. Не зважаючи на те, що в разі притягнення особи до відповідальності за правопорушення, передбачені ст. 176-4-176-9-1 КУпАП, прямої заборони у застосуванні ст. 22 цього Кодексу не міститься, суддям до цього питання потрібно підходити дуже виважено. Родовим об'єктом корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією, виступають суспільні відносини, якими визначаються зміст та порядок законної діяльності суб'єктів владних повноважень, встановлений відповідними нормативними актами. Оцінюючи важливість та необхідність захисту цих правовідносин, потрібно пам'ятати, що, відповідно до Зasad державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2014-2017 роки⁵⁷, розв'язання проблеми корупції є одним із пріоритетів для українського суспільства на сьогоденішньому етапі розвитку держави.

5.14. Чи можливо застосування статті 21 КУпАП у разі притягнення особи до відповідальності за адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією?

Як правило, ні. Відповідно до ст. 21 КУпАП особа, яка вчинила адміністративне правопорушення, **крім посадової**

особи, звільняється від адміністративної відповідальності з передачею матеріалів на розгляд громадської організації або трудового колективу, якщо з урахуванням характеру вчиненого правопорушення і особи правопорушника до нього доцільно застосувати захід громадського впливу. Виходячи з визначення кола суб'єктів, на яких поширюється дія Закону «Про запобігання корупції», наведеного у ст. 3 цього Закону, можна зробити висновок, що майже всі категорії суб'єктів підпадають під ознаки «посадової особи», щодо якої встановлена заборона застосування ст. 21 КУпАП.

5.15. У яких випадках настає кримінальна відповідальність за декларування недостовірної інформації?

Кримінальна відповідальність за декларування недостовірної інформації передбачена ст. 366-1 Кримінального кодексу України (далі – КК).⁵⁸

Об'єктивна сторона зазначеного злочину полягає:

- у поданні суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої Законом України «Про запобігання корупції»;
- в умисному неподанні суб'єктом декларування зазначеної декларації.

Санкція статті 366-1 КК передбачає покарання у виді штрафу від 2000 до 3000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадських робіт на строк від 150 до 240 годин, або позбавлення волі на строк до 2 років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років.

Суб'єктами цього злочину є особи, які, відповідно до ч. 1 та 2 ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції» зобов'язані подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Відповідно до абз. 2 примітки до ст. 366-1 КК **кримінальна відповідальність** за цією статтею настає у випадку, якщо завідомо недостовірні відомості у декларації стосовно майна або іншого об'єкта декларування, що має вартість, відрізняються від достовірних на суму **понад 250 прожиткових мінімумів для працездатних осіб**.

У разі, якщо такі відомості відрізняються від достовірних на суму від **100 до 250 прожиткових мінімумів для працездатних осіб**, настає адміністративна відповідальність за ч. 4 ст. 172-6 КУпАП.

*Ст. 366-1 КК, ч. 1, 2 ст. 45 Закону
України «Про запобігання корупції»*

5.16. Які злочини вважаються корупційними?

Згідно з приміткою до ст. 45 КК **корупційними злочинами** вважаються злочини, передбачені статтями 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також злочини, передбачені статтями 210, 354, 364, 364-1, 365-2, 368-369-2 цього Кодексу.

5.17. Чи є обмеження для звільнення від кримінальної відповідальності за корупційний злочин?

Так, є. Особа не може бути звільнена від кримінальної відповідальності за корупційний злочин у зв'язку з дійовим каяттям (ст. 45 КК), у зв'язку з примиренням винного з потерпілим (ст. 46 КК), у зв'язку з передачею особи на поруки (ст. 47 КК), у зв'язку зі зміною обстановки (ст. 48 КК).

5.18. Чи можливе застосування до суб'єктів корупційних злочинів статей 69, 75, 79 КК?

Ні. У статтях 69, 75, 79 КК зазначено, що ці норми можуть застосовуватися за певних умов, передбачених цими статтями, крім випадків засудження за корупційний злочин.

5.19. Чи передбачена відповідальність юридичних осіб за корупційні злочини?

Ч. 1 ст. 65 Закону «Про запобігання корупції» передбачає, що за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень особи, зазначені в ч. 1 ст. 3 цього Закону, притягаються до кримінальної, адміністративної, цивільно-правової та дисциплінарної відповідальності у встановленому законом порядку.

У разі вчинення від імені та в інтересах юридичної особи її уповноваженою особою злочину самостійно або у співучасті з юридичною особою у випадках, визначених Кримінальним кодексом України, застосовуються заходи кримінально-правового характеру.

Підстави, види заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб та загальні правила їх застосування передбачені у розділі XIV-1 КК.

5.20. Чи передбачене у чинному антикорупційному законодавстві право особи, потерпілої від корупційного злочину, на відшкодування заподіяної їй шкоди?

Так. У ст. 3 Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією закріплені обов'язки держави – учасниці передбачити у внутрішньому законодавстві для осіб, яким заподіяно шкоду

внаслідок корупційних дій, право на порушення судової справи з метою отримання повної компенсації за заподіяну шкоду. Така компенсація може охоплювати матеріальні збитки, втрачену вигоду та немайнову шкоду.

У розвиток положень ст. 3 Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією право на відшкодування передбачено ст. 68 Закону України «Про запобігання корупції».

Відповідно до ч. 1 цієї статті фізичні та юридичні особи, права яких порушено внаслідок вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення і яким завдано моральної або майнової шкоди, збитків, мають право на відновлення прав, відшкодування збитків, шкоди в установленому законом порядку.

У ч. 2 цієї статті зазначено, що збитки, шкода, завдані фізичній або юридичній особі внаслідок незаконних рішень, дій або бездіяльності суб'єкта, який здійснює заходи щодо запобігання і протидії корупції, відшкодовуються з Державного бюджету України в установленому законом порядку. Держава, Автономна Республіка Крим, орган місцевого самоврядування, які відшкодували збитки, шкоду, завдану незаконним рішенням, діями або бездіяльністю суб'єкта, що здійснює заходи щодо запобігання та протидії корупції, мають право зворотної вимоги (регресу) до особи, яка завдала збитків, шкоди, у розмірі виплаченого відшкодування (крім відшкодування виплат, пов'язаних із трудовими відносинами, відшкодуванням моральної шкоди).

*Ст. 3 Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією,
ст. 68 Закону України
«Про запобігання корупції»*

5.21. Що означає поняття «контрибутивна вина»?

У ст. 6 Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією зазначається, що кожна сторона передбачає у своєму внутріш-

ньому законодавстві зменшення чи відмову у компенсації з урахуванням усіх обставин, якщо позивач через його власну помилку сприяв завданню шкоди чи її посиленню. Зважаючи на це, можна зробити висновок, що **контрибутивна вина** – це дії позивача (потерпілої особи), якими він сприяв завданню шкоди чи її посиленню.

5.22. Який порядок ведення Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення?

Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, ведеться на підставі «Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення». Це положення, порядок формування та ведення Реєстру затверджуються Національним агентством.

*Ч. 1 ст. 59 Закону України
«Про запобігання корупції»*

5.23. Який орган є відповідальним за формування та ведення Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення?

Національне агентство з питань запобігання корупції.

*Ч. 1 ст. 59 Закону України
«Про запобігання корупції»*

5.24. Які дані вносяться до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення?

До Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, вносяться відомості про осіб, яких притягнуто до кримінальної, адміністративної, дисциплінарної або цивільно-правової відповідальності за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, а також про юридичних осіб, до яких застосовано заходи кримінально-правового характеру у зв'язку з вчиненням корупційного правопорушення.

*Ч. 1 ст. 59 Закону України
«Про запобігання корупції»*

5.25. Чи є відомості з Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, у відкритому доступі?

Так. Національне агентство забезпечує оприлюднення на своєму офіційному веб-сайті відомостей з Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, протягом 3 робочих днів після їх внесення до реєстру.

Відкритими для безоплатного цілодобового доступу є такі відомості **про фізичну особу, яку притягнуто до відповідальності** за вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення:

- 1) прізвище, ім'я, по батькові;
- 2) місце роботи, посада на час вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення;
- 3) склад корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення;
- 4) вид покарання (стягнення);

5) спосіб вчинення дисциплінарного корупційного проступку;

6) вид дисциплінарного стягнення.

Відкритими для безоплатного цілодобового доступу є такі відомості **про юридичну особу, до якої застосовано заходи кримінально-правового характеру:**

1) назва;

2) юридична адреса, код в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців;

3) склад корупційного правопорушення, у зв'язку з вчиненням якого застосовано заходи кримінально-правового характеру;

4) вид застосованих заходів кримінально-правового характеру.

Зазначені відомості не належать до конфіденційної інформації про особу та не можуть бути обмежені в доступі.

*Ч. 3 ст. 59 Закону України
«Про запобігання корупції»*

5.26. Чи існують певні обмеження щодо відкритого доступу до інформації, занесеної до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення?

Так. Відомості про осіб, які входять до особового складу органів, що провадять оперативно-розшукову або розвідувальну чи контррозвідувальну діяльність, належність яких до вказаних органів становить державну таємницю, та яких притягнуто до відповідальності за вчинення корупційних правопорушень, вносяться до розділу Єдиного державного

реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, з обмеженим доступом.

*Ч. 1 ст. 59 Закону України
«Про запобігання корупції»*

5.27. У який строк мають вноситися відомості до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення?

Відомості про фізичних осіб, яких притягнуто до відповідальності за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, а також про юридичних осіб, до яких застосовано заходи кримінально-правового характеру у зв'язку з вчиненням корупційного правопорушення, вносяться до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, протягом **3 робочих днів** з дня надходження з Державної судової адміністрації України до Національного агентства електронної копії рішення суду, яке набрало законної сили, з Єдиного державного реєстру судових рішень.

Відомості про накладення дисциплінарного стягнення за вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення вносяться до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення протягом **3 робочих днів** з дня надходження до Національного агентства від кадрової служби державного органу, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, а також підприємства, установи та організації завіреної в установленому порядку паперової копії наказу про накладення дисциплінарного стягнення.

*Ч. 1 ст. 59 Закону України
«Про запобігання корупції»*

5.28. Які органи мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією?

Згідно зі ст. 255 КУпАП протокол про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, складається уповноваженими на те посадовими особами:

- органів внутрішніх справ (Національної поліції) (п. 1 ч. 1 ст. 255 КУпАП);
- Національного агентства з питань запобігання корупції (п. 1 ч. 1 ст. 255 КУпАП);
- органів Служби безпеки України;
- прокурором.

Проте необхідно зазначити, що до пунктів 1 та 11 ч. 1 ст. 255 КУпАП, згідно з абзацами «а» і «б», підп. 6 п. 1 розділу I Закону України від 12.02.2015 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції», були внесені зміни, відповідно до яких у пунктах 1 і 11 ст. 255 КУпАП, де визначено повноваження посадової особи органів Служби безпеки України та прокурора на складання протоколу за статтями 172-4-172-9 КУпАП, посилання на ці статті було виключене. При цьому, відповідно до абз. 4 розділу II цього Закону, зазначалося, що пп. «а» та «б» підп. 6 п. 1 розділу I цього Закону набирають чинності після початку діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції.

Відповідно до рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 01 серпня 2016 року № 1, початком діяльності цього органу визначено 15 серпня 2016 року. Тобто відповідно до абз. 4 розділу II Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції», набули чинності зміни до ст. 255 КУпАП, згідно з якими, **з повноважень уповноважених посадових осіб Служби безпеки України і прокурора було виключено**

право на складання протоколу за статтями 172-4-172-9 КУпАП, попри наявне й нині у змісті пунктів 1 і 11 ст. 255 КУпАП посилання на ці статті.

Інформаційний лист ВССУ «Щодо притягнення до адміністративної відповідальності за окремі правопорушення, пов'язані з корупцією»

5.29. Як має діяти суддя у разі, коли протокол складено не уповноваженою на те особою або без додержання вимог, установлених ст. 256 КУпАП?

У такому випадку суддя зобов'язаний своєю постановою повернути протокол відповідному правоохоронному органу (спеціально уповноваженому суб'єкту протидії корупції, який склав протокол) для належного оформлення.

Інформаційний лист ВССУ «Щодо притягнення до адміністративної відповідальності за окремі правопорушення, пов'язані з корупцією»

5.30. Чи підлягає постанова про направлення протоколу про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, для належного оформлення (усунення недоліків) апеляційному оскарженню?

Ні, не підлягає.

Інформаційний лист ВССУ «Щодо притягнення до адміністративної відповідальності за окремі правопорушення, пов'язані з корупцією»

Перелік нормативних актів та використаної літератури (відповідно до виносок)

- 1.** Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII «Про запобігання корупції» з подальшими змінами. Електронний ресурс, режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
- 2.** Попередження злочинності та кримінальне правосуддя у контексті розвитку: реалізації та перспективи міжнародного співробітництва. Резолюція VIII Конгресу ООН із запобігання злочинності «Практичні заходи боротьби з корупцією» від 07.09.1990. Електронний ресурс, режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_785.
- 3.** Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією від 4.11.1999. Електронний ресурс, режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_102.
- 4.** Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 02.12.2016 № 126 «Про затвердження Методології оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади», зареєстровано в Міністерстві юстиції України 28.12.2016 за № 1718/29848. Електронний ресурс, режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1718-16>.
- 5.** Методологія оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади, затверджена рішенням НАЗК від 2.12.2016 № 126, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 28.12.2016 за № 1718/29848. Електронний ресурс, режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1718-16>.
- 6.** Кодекс адміністративного судочинства України, прийнятий Законом України від 06.07.2005 № 2747-IV, у редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017, ВВР, 2017, № 48, ст. 436. Електронний ресурс, режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
- 7.** Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII «Про державну службу» з подальшими змінами. Електронний ресурс, режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.

- 8.** Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 17.06.2016 № 2 «Про затвердження переліку посад з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків», зареєстровано в Міністерстві юстиції України 19.07.2016 за № 987/29117. Електронний ресурс, режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0987-16>.
- 9.** Державна програма щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 265. Електронний ресурс, режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/265-2015-%D0%BF>.
- 10.** Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970-1980). Електронний ресурс, режим доступу: <http://sum.n.ua/s/dobrochesnistj>.
- 11.** С. Гула. Добročесність як нова категорія антикорупційного законодавства: реальність та перспективи. Електронний ресурс, режим доступу: http://nihabarnyctvu.org.ua/publ/dobrochesnist_jak_nova_kategorija_antikorupcijnogo_zakonodavstva_realnist_ta_perspektivi/1-1-0-40.
- 12.** Указ Президента України від 14.10.2014 № 808/2014 «Про Національну раду з питань антикорупційної політики». Електронний ресурс, режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/808/2014>.
- 13.** Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31.10.2003. Електронний ресурс, режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_c16.
- 14.** Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією від 27.01.1999. Електронний ресурс, режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_101.
- 15.** Група держав проти корупції (GRECO). Електронний ресурс, режим доступу: <http://bit.ly/2yLaMDO>.
- 16.** Висновок № 1 (2001) Консультативної ради європейських суддів для Комітету міністрів Ради Європи про стандарти незалежності судових органів та незмінюваність суддів. Електронний ресурс, режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_a52.

- 17.** Висновок №2 (2001) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо фінансування та управління судами у контексті ефективності судової влади та статті 6 Європейської конвенції з прав людини. Електронний ресурс, режим доступу: http://court.gov.ua/userfiles/visn2_2002.doc.
- 18.** Висновок №3 (2002) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо принципів та правил, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема, питання етики, несумісної поведінки та безсторонності. Електронний ресурс, режим доступу: [http://sc.gov.ua/uploads/tinymce/files/%D0%92%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA%20%E2%84%96%203%20\(2002\).pdf](http://sc.gov.ua/uploads/tinymce/files/%D0%92%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA%20%E2%84%96%203%20(2002).pdf).
- 19.** Висновок №5 (2003) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо права та практики призначення суддів до Європейського суду з прав людини. Електронний ресурс, режим доступу: http://sc.gov.ua/ua/visnovki_konsultativnoji_radi_jevropejskih_suddiv.html.
- 20.** Висновок №6 (2004) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо справедливого суду в розумний строк та ролі судді в судових процесах з урахуванням альтернативних засобів вирішення спорів. Електронний ресурс, режим доступу: [http://sc.gov.ua/uploads/tinymce/files/%D0%92%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA%20%E2%84%96%206%20\(2004\).pdf](http://sc.gov.ua/uploads/tinymce/files/%D0%92%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA%20%E2%84%96%206%20(2004).pdf).
- 21.** Висновок №7 (2005) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи з питання «Правосуддя та суспільство». Електронний ресурс, режим доступу: [http://sc.gov.ua/uploads/tinymce/files/%D0%92%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA%20%E2%84%96%207%20\(2005\).pdf](http://sc.gov.ua/uploads/tinymce/files/%D0%92%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA%20%E2%84%96%207%20(2005).pdf).
- 22.** Висновок №8 (2006) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи з питання «Роль суддів у захисті верховенства права та прав людини в контексті тероризму». Електронний ресурс, режим доступу: [http://sc.gov.ua/uploads/tinymce/files/%D0%92%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA%20%E2%84%96%208%20\(2006\).pdf](http://sc.gov.ua/uploads/tinymce/files/%D0%92%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA%20%E2%84%96%208%20(2006).pdf).

- 23.** Висновок №9 (2006) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо ролі національних суддів у забезпеченні ефективного застосування міжнародного та європейського права. Електронний ресурс, режим доступу: [http://sc.gov.ua/uploads/tinymce/files/%D0%92%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA%20%E2%84%96%209%20%20\(2006\).pdf](http://sc.gov.ua/uploads/tinymce/files/%D0%92%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA%20%E2%84%96%209%20%20(2006).pdf).
- 24.** Висновок №10 (2007) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо судової ради на службі суспільства. Електронний ресурс, режим доступу: [http://sc.gov.ua/uploads/tinymce/files/%D0%92%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA%20%E2%84%96%2010%20\(2007\).pdf](http://sc.gov.ua/uploads/tinymce/files/%D0%92%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA%20%E2%84%96%2010%20(2007).pdf).
- 25.** Висновок №11 (2008) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо якості судових рішень. Електронний ресурс, режим доступу: [http://sc.gov.ua/uploads/tinymce/files/%D0%92%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA%20%E2%84%96%2011%20\(2008\).pdf](http://sc.gov.ua/uploads/tinymce/files/%D0%92%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA%20%E2%84%96%2011%20(2008).pdf).
- 26.** Висновок №12 (2009) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи та Висновок Консультативної ради європейських прокурорів №4 (2009) щодо взаємовідносин між суддями та прокурорами у демократичному суспільстві. Електронний ресурс, режим доступу: http://sc.gov.ua/ua/visnovki_konsultativnoji_radi_jeuropejskih_suddiv.html.
- 27.** Висновок №13 (2010) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо ролі суддів у виконанні судових рішень. Електронний ресурс, режим доступу: http://sc.gov.ua/ua/visnovki_konsultativnoji_radi_jeuropejskih_suddiv.html.
- 28.** Висновок №15 (2012) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи стосовно спеціалізації суддів. Електронний ресурс, режим доступу: http://sc.gov.ua/ua/visnovki_konsultativnoji_radi_jeuropejskih_suddiv.html.
- 29.** Висновок №16 (2013) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи про відносини між суддями та адвокатами. Електронний ресурс, режим доступу: [http://sc.gov.ua/uploads/tinymce/files/%D0%92%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA_%E2%84%96_16_\(2013\).pdf](http://sc.gov.ua/uploads/tinymce/files/%D0%92%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA_%E2%84%96_16_(2013).pdf).

- 30.** Висновок № 17 (2014) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо оцінювання діяльності суддів, якості правосуддя і поваги до незалежності судової влади. Електронний ресурс, режим доступу: http://sc.gov.ua/ua/visnovki_konsultativnoji_radi_jevropejskih_suddiv.html.
- 31.** Висновок № 18 (2015) Консультативної ради європейських суддів «Позиція судової влади та її відносини з іншими гілками державної влади в умовах сучасної демократії». Електронний ресурс, режим доступу: <http://bit.ly/2zPOOwU>.
- 32.** Висновок № 19 (2016) Консультативної ради європейських суддів про роль голів судів. Електронний ресурс, режим доступу: <http://bit.ly/2i3f1ju>.
- 33.** Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII «Про судоустрій і статус суддів» з подальшими змінами. Електронний ресурс, режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
- 34.** Кодекс суддівської етики. Затверджений XI черговим з'їздом суддів України 22 лютого 2013 року. Електронний ресурс, режим доступу: [http://court.gov.ua/userfiles/Kodex%20sud%20etiki\(1\).pdf](http://court.gov.ua/userfiles/Kodex%20sud%20etiki(1).pdf).
- 35.** Коментар до Кодексу суддівської етики. Затверджений рішенням Ради суддів України від 04 лютого 2016 року № 1. Електронний ресурс, режим доступу: <http://rsu.gov.ua/ua/events/komentar-do-kodeksu-suddivskoi-etiki>.
- 36.** Рішення Ради суддів України № 1 від 04.02.2016 «Про затвердження Коментаря до кодексу суддівської етики». Електронний ресурс, режим доступу: <http://www.vru.gov.ua/content/file/Rish1.pdf>.
- 37.** Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI «Про центральні органи виконавчої влади» з подальшими змінами. Електронний ресурс, режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>.
- 38.** Порядок організації та проведення конкурсу з формування Громадської ради при Національному агентстві з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів. Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2017 № 86. Електронний ресурс, режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/86-2017-%D0%BF>.

- 39.** Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII «Про Національне антикорупційне бюро України». Електронний ресурс, режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>.
- 40.** Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII «Про прокуратуру». Електронний ресурс, режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>.
- 41.** Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Генеральної прокуратури України, затверджене наказом Генеральної прокуратури України від 12.04.2016 № 149. Електронний ресурс, режим доступу: http://www.cct.com.ua/2016/12.04.2016_149.htm.
- 42.** Кримінальний процесуальний кодекс України, прийнятий Законом України від 13.04.2012 № 4651-VI, з подальшими змінами. Електронний ресурс, режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
- 43.** Методичні рекомендації щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, затверджені рішенням НАЗК від 29.09.2017 № 839. Електронний ресурс, режим доступу: <https://nazk.gov.ua/metodychni-rekomendaciyi>.
- 44.** Порядок здійснення контролю за дотриманням законодавства щодо конфлікту інтересів у діяльності суддів та інших представників судової системи та його врегулювання, затверджений рішенням Ради суддів України від 4 лютого 2016 року № 2. Електронний ресурс, режим доступу: http://court.gov.ua/userfiles/k_i.pdf.
- 45.** Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII «Про вищу освіту», з подальшими змінами. Електронний ресурс, режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
- 46.** Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII «Про наукову і науково-технічну діяльність», з подальшими змінами. Електронний ресурс, режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

- 47.** Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень законів України «Про засади запобігання та протидії корупції», «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» від 6.10.2010 №21-рп/2010 (справа про корупційні правопорушення та введення у дію антикорупційних законів). Електронний ресурс, режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v021p710-10>.
- 48.** Господарський кодекс України, прийнятий законом від 16.01.2003 №436-IV, з подальшими змінами. Електронний ресурс, режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
- 49.** Цивільний кодекс України, прийнятий законом від 16.01.2003 №435-IV, з подальшими змінами. Електронний ресурс, режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
- 50.** Податковий кодекс України, прийнятий законом від 02.12.2010 №2755-VI, з подальшими змінами. Електронний ресурс, режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
- 51.** Роз'яснення Національного агентства з питань запобігання корупції щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю, затверджені рішенням НАЗК від 11.08.2016 №3. Електронний ресурс, режим доступу: <https://nazk.gov.ua/news/rozyasnennya-shchodo-zapovnennya-elektronnyh-deklaracij>.
- 52.** Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції 10.06.2016 №3, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 15 липня 2016 року за №959/29089 «Про функціонування Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування». Електронний ресурс, режим доступу: https://nazk.gov.ua/sites/default/files/dodatok_2-2.pdf.
- 53.** Кодекс України про адміністративні правопорушення, прийнятий Законом від 07.12.1984 №8073-X, з подальшими змінами. Електронний ресурс, режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

- 54.** Інформаційний лист Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ «Щодо притягнення до адміністративної відповідальності за окремі правопорушення, пов'язані з корупцією» № 223-943/0/4-17 від 22.05.2017. Електронний ресурс, режим доступу: <http://bit.ly/2gE0xGRf>.
- 55.** Конституція України, прийнята законом від 28.06.1996 № 254к/96-ВР, з подальшими змінами. Електронний ресурс, режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
- 56.** Справа Європейського суду з прав людини «Щокін проти України» (Заяви № 23759/03 та № 37943/06). Електронний ресурс, режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/974_858.
- 57.** Закон України від 14.10.2014 № 1699-VII «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки», з подальшими змінами. Електронний ресурс, режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1699-18>.
- 58.** Кримінальний кодекс України, прийнятий законом від 05.04.2001 № 2341-III, з подальшими змінами. Електронний ресурс, режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

